

An Phríomh-Oifig Staidrimh
Central Statistics Office

An Saol in Éirinn sa bhliain 1916:

Scéalta ó staitisticí

Arna fhoilsiú ag Príomh-Oifig Staidrimh na hÉireann

© Rialtas na hÉireann 2016

Ábhar arna chur i dtoll a chéile agus arna chur i láthair ag an bPríomh-Oifig Staidrimh.

Tá atáirgeadh údaraithe, faoi réir aitheantas a thabhairt don fhoinsé. Tá tuileadh eolais ar fáil ag:

<http://www.cso.ie/en/baile/eolasfuinn/beartascoipchirt/>

ISBN 978-1-4064-2759-2

Arna dhearadh agus arna tháirgeadh ag an bPríomh-Oifig Staidrimh.

Scan an cód QR seo chun rochtain a fháil ar an bhfoilseachán iomlán ar shuíomh gréasáin
na Príomh-Oifige Staidrimh

Clár Ábhair

Fáilte	6
Réamhrá	7

Daoine

Tábla 1	Daonra de réir contae, 1911 agus 2011	11
Tábla 2	Ainmneacha do bhuachaillí, 1911 agus 2014	14
Tábla 3	Ainmneacha do chailíní, 1911 agus 2014	17

An tSochaí

Tábla 4	Aonaid tithíochta de réir an líon seomraí, 1911 agus 2011	21
Tábla 5	Daonra de réir áit bhreithe, 1911 agus 2011	23
Tábla 6	An líon daoine a gabhadh i mBaile Átha Cliath mar gheall ar Éirí Amach na Cásca	25
Tábla 7	An líon leanaí i scoileanna saothair agus ceartúcháin, 1916	26
Tábla 8	An líon scoileanna saothair agus ceartúcháin de réir sainaicme, 1916	27

3

Breitheanna, básanna agus póstaí

Tábla 9	Rátaí báis naíonán, 1916 agus 2014	31
Tábla 10	Póstaí de réir reiligiúin, 1916 agus 2014	33
Tábla 11	Básanna de réir cúise, 1916	35
Tábla 12	Básanna de réir aoisghrúpa, 1916 agus 2014	37
Tábla 13	Ionchais saoil ag aoiseanna éagsúla, 1911 agus 2011	39

Geilleagar

Tábla 14	Onnmhairí agus allmhairí bliantúla ag calafoirt in Éirinn i bpraghsanna reatha agus tairiseacha, 1910-1916	43
Tábla 15	Ioncam agus caiteachas rialtais in Éirinn, 1911-1917	45
Tábla 16	Praghsanna miondíola i mbailte na hÉireann 1914 agus arna nuashonrú chuig 2014 ag úsáid an Praghasinnéacs Tomhaltóirí	47
Tábla 17	An líon feirmeacha, 1915 agus 2010	50
Tábla 18	An líon gluaisteáin faoi cheadúnas reatha de réir contae, 1915 agus 2014	52

Daonáireamh, doiciméid cartlainne agus páirtithe in Éirí Amach 1916

Doiciméid cartlainne	56
An Chuntaois Constance Markievicz, née Gore Booth	62
An Dr Kathleen Lynn	68
Kathleen Clarke, née Daly	72
Tomás Ó Cléirigh	76
Pádraic Mac Piarais	80
Séamus Ó Conghaile	86

Fáilte

Fáilte chuig an bhfoilseachán seo de chuid na Príomh-Oifige Staidrimh (CSO) chun comóradh céad bliain 1916 a cheiliúradh. Sa leabhrán seo tá rogha d'ábhar ón bpríomhthuarisc 'An Saol in Éirinn sa bhliain 1916: Scéalta ó Staitisticí' / 'Life in 1916 Ireland: Stories from statistics' curtha i dtoll a chéile againn atá ar fáil ar shuíomh gréasáin na Príomh-Oifige Staidrimh (www.cso.ie).

Tá cinneadh déanta againn an comóradh céad bliain 1916 a cheiliúradh le cuardach a dhéanamh ar staitisticí ó Éirinn a bhaineann leis an tréimhse 1916 a thaispeáin conas mar a bhí an saol ag na daoine a bhí beo 100 bliain ó shin. Tháingamar ar réimse staitisticí ar théamaí éagsúla, ina measc: daonra, breitheanna, póstaí, básanna, oideachas, coireacht, iompar agus talmhaíocht. Tá súil agam go mbainfidh tú an taitneamh céanna as na scéalta a aimsíomar a léamh agus a bhaineamar féin as na staitisticí a thiomsú, agus ba mhaith liom tú a spreagadh chun an tuairisc iomlán a bhrabhsáil ar ár suíomh idirlín.

6

Pádraig Daltún

Pádraig Daltún

Ard-Stiúrthóir

Nótaí teicniúla

Tagraíonn sonraí d'Éirinn sna táblaí agus sa téacs do limistéar Phoblacht na hÉireann mar atá inniu ann. I roinnt cásanna, ní raibh sonraí ar fáil ach le haghaidh oileán na hÉireann, ach tugtar le fios é seo ar na táblaí lena mbaineann.

Halla Bedford,
Caisleán Bhaile Átha Cliath

Leac i gcuimhne ar shíniú an
Fhorógra - Sráid Anraí, Baile
Átha Cliath

Réamhrá

In 1916, bhí oileán na hÉireann mar chuid de Ríocht Aontaithe na Breataine Móire agus Éireann. Shuigh Comhaltaí na Parlaiminte a toghadh in Éirinn i dTeach na dTeachtaí i Londain agus rialaigh an pharlaimint seo Éire trína ionad riaracháin i gCaisleán Bhaile Átha Cliath. Sa leabhrán seo, úsáideadh na staitisticí ar fáil ó thréimhse 1916 chun cur síos a dhéanamh ar an ngnáthshaol in Éirinn agus rinneadh comparáidí, nuair ab fhéidir, le saol an lae inniu in Éirinn.

Mhéadaigh daonra na hÉireann 46% idir 1911 agus 2011, ó 3,139,688 go 4,588,252 duine. Tháinig méadú os cionn ceithre huairé ar dhaonra Chontae Bhaile Átha Cliath, ó 172,394 in 1911 go dtí 745,457 faoi 2011 agus sa tréimhse chéanna, tháinig méadú os cionn trí huairé ar dhaonra Chill Dara.

Tá i bhfad níos mó éagsúlachta in ainmneacha leanaí in 2014 i gcomparáid le 1911. In 1911, úsáideadh an 40 ainm ba choitianta do bhuachaillí chun 69% de bhuachaillí a ainmniú i gcomparáid le 41% in 2014. John a bhí mar ainm ar dhuine as gach deichniúr buachaillí in 1911 agus díreach níos lú ná duine as deichniúr leis an ainm Patrick. Faoi 2014, úsáideadh na hainmneacha ba choitianta (Jack agus James) ar thimpeall 2% de bhuachaillí. In 1911, úsáideadh an 40 ainm ba choitianta do chailíní chun 63% de chailíní a ainmniú i gcomparáid le 35% in 2014. Tugadh Mary mar ainm ar 12% de chailíní in 1911 agus 6.7% leis an ainm Bridget. Faoi 2014, úsáideadh an t-ainm ba choitianta ar chailíní, Emily, mar ainm ar dhíreach 1.9% de chailíní, agus úsáideadh Sophie mar ainm ar 1.4% de chailíní.

Faoi 2014, bhí ainmneacha Gaeilge ar bhuachaillí agus ar chailíní an-choitianta. Tá bunús Gaelach le deich gcinn de na hainmneacha sna 40 ainm ba choitianta do bhuachaillí in 2014 (Conor, Seán, Oisín, Liam, Cian, Cillian, Darragh, Fionn, Finn agus Rian) agus tá bunús Gaelach le hocht gcinn de na 40 ainm ba choitianta do chailíní (Aoife, Saoirse, Caoimhe, Ciara, Niamh, Cara, Róisín agus Erin).

Níl ceachtar de na hainmneacha Gaelacha seo ar na liostaí ó 1911 d'ainmneacha coitianta do bhuachaillí agus cailíní.

Bhí deich seomra nó níos mó in 10% de na haonaid tithíochta in 1911 in Éirinn, teach amhór, i gcomparáid le 2.8% in 2011. Bhí Baile Átha Cliath míchuibheasach in 1911 i dtaobh na tithíochta – tithe le deich seomra nó níos mó ba ea 21.8% de thithe agus tionóntán aon seomra a bhí i 36%. In 1911, rugadh formhór (85.4%) na ndaoine a bhí ina gcónaí sa tír lá an Daonáirimh in Éirinn. Faoi 2011, bhí an líon seo tite chuig 61.4%, rud a léirigh go bhfuil daonra na hÉireann i bhfad níos soghluaiste ná mar a bhí 100 bliain ó shin.

Áiríodh 76 bean sna 1,784 duine a ghabh na póilíní i rith Sheachtain na Cásca i mBaile Átha Cliath. Bhí 65 scoil saothair agus 5 scoil cheartúcháin ann in 1916 agus chónaigh os cionn 8,000 leanbh sna hinstiúidí seo. B'ionann an ráta báis naíonán agus 81.3 in Éirinn in 1916, i.e., as gach 1,000 leanbh a rugadh i rith 1916, bhásaigh 81 díobh sular shroich siad dhá mhí dhéag d'aois. Bhí an ráta báis naíonán ab airde i gCathair Bhaile Átha Cliath ag 153.5 agus an ráta is ísle i Ros Comáin ag 34.6. Faoi 2014, bhí an ráta báis naíonán tite chuig 3.7 in aghaidh an 1,000 breith. Searmanais Chaitliceacha a bhí i bhformhór mór (92%) na mbainiseacha in 1916 agus b'ionann searmanais Eaglais na hÉireann agus Preispitéireacha agus 7% de na póstaí ar fad. Idir 1916 agus an lá atá inniu ann, bhí laghdú mór sa chomhréir de shearmanais phósta Chaitliceacha, agus díreach faoi bhun 60% den 22,045 pósadh in 2014 san Eaglais Chaitliceach.

Bhí 50,627 bás in 1916 in Éirinn (ráta báis 16.1 in aghaidh 1,000 duine daonra) agus faoi 2014 bhí an líon básanna tite chuig 29,095 (ráta báis 6.3). Bhí an broincíteas mar chúis le timpeall bás amháin as ocht gcinn in 1916 agus mharaigh an niúmóine 6,708 duine agus eitinn (TB) mar chúis le timpeall bás amháin as ocht gcinn eile; mharaigh sé 6,471 duine.

Tharla formhór básanna in 2014 sna haoisghrúpaí níos sine, agus 80% de bhásanna ag tarlú do dhaoine in aois 65 nó níos sine. Mar chodarsnacht, bhí básanna in 1916 scaipthe amach go cothrom i measc gach aoisghrúpa agus tharla bás amháin as gach cúig cinn in 1916 do leanbh níos óige ná 15 bliana d'aois. Tá ionchas saoil méadaithe go mó ó 1911 do gach aoisghrúpa, agus an méadú is mó i measc na n-aoisghrúpaí níos óige. Bheadh buachaill a rugadh in 2011 ag súil go gcónódh sé beagnach 25 bliana níos faide ná buachaill a rugadh in 1911, agus an t-ionchas saoil tráth breithe do bhuachaillí ag méadú ó 53.6 bliain go dtí 78.3 bliain idir 1911 agus 2011. Tá ionchais saoil do chailín méadaithe ó 54.1 bliain go dtí 82.7 bliana sa tréimhse chéanna, méadú 28.6 bliain saoil níos mó.

8

Faoi 1916, bhí an seasamh fioscach foriomlán in Éirinn an-fhabhrach do Rialtas na Breataine. Ardaíodh beagnach £24 milliún in Éirinn ach níor caitheadh ach díreach os cionn leath de seo, £12.6 milliún, in Éirinn, rud a thug barrachas os cionn £11 milliún dtreo iarracht chogaidh na Breataine. In 1915, bhí 359,700 feirm os cionn acra amháin in Éirinn agus faoi 2010 bhí sé seo laghdaithe chuig 139,860 feirm os cionn heicteár (cothrom le 2.5 acra), laghdú os cionn 60% sa líon feirmeacha thar thréimhse céad bliain. Bhí 9,850 gluaisteán cláraithe in Éirinn in 1915, agus roinnt gluaisteáin cláraithe i ngach contae in Éirinn. Faoi 2014, bhí os cionn 1.9 milliún gluaisteán in Éirinn

Daoine

Tábla 1 Daonra de réir contae, 1911 agus 2011

11

Tábla 2 Ainmneacha do bhuachaillí, 1911 agus 2014

14

Tábla 3 Ainmneacha do chailíní, 1911 agus 2014

17

Daonra de réir contae

Mhéadaigh daonra na hÉireann ó 3,139,688 duine in 1911 chuig 4,588,252 faoi 2011, méadú 46%

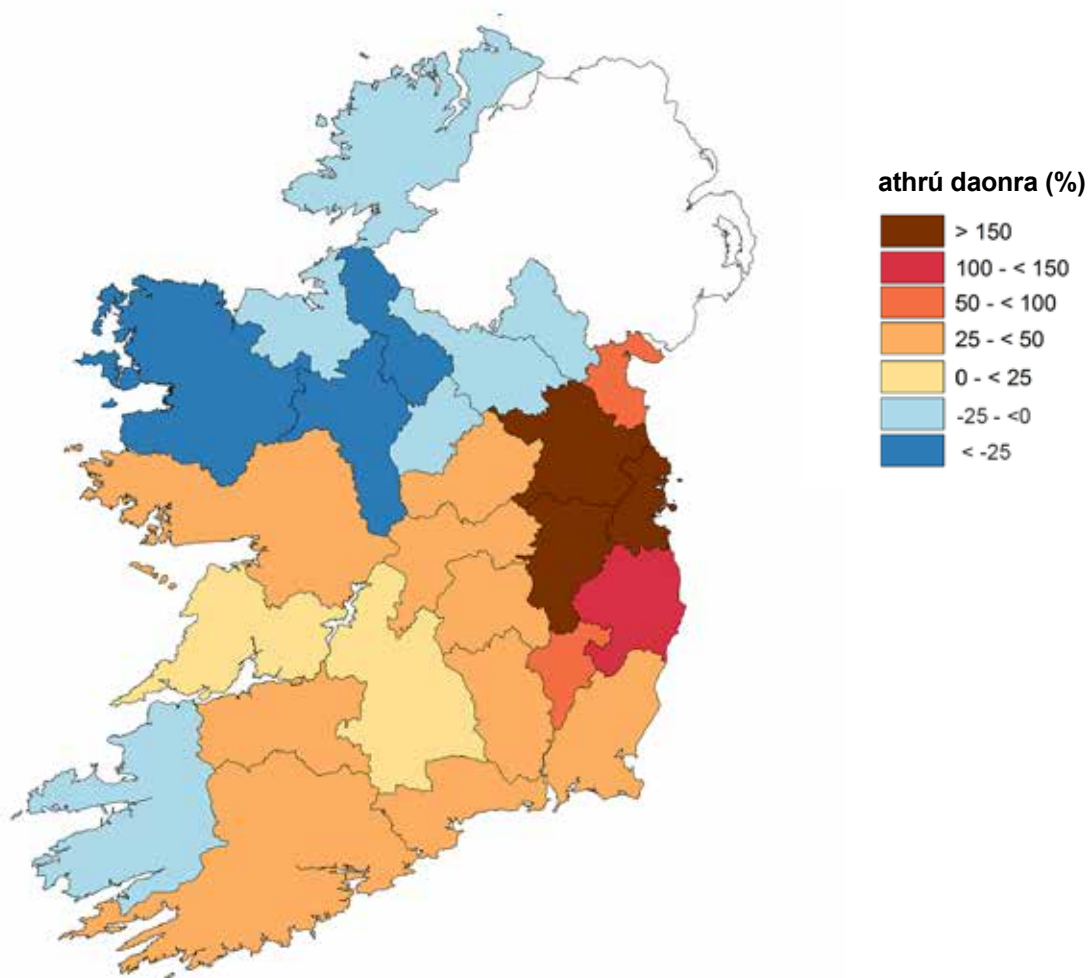
Is i gcúige Laighean atá na cúig chontae leis na méaduithe is mó daonra idir 1911 agus 2011. Tháinig méadú os cionn ceithre huaire ar dhaonra Chontae Bhaile Átha Cliath, ó 172,394 in 1911 go dtí 745,457 faoi 2011. Tháinig méadú níos mó ná trí huaire ar dhaonra Chill Dara thar an tréimhse chéanna agus mhéadaigh daonra na Mí 183%. Bhí méaduithe móra daonra i gCill Mhantáin (125%) agus i Lú (93%) chomh maith.

Tháinig laghdú 9% ar an daonra i gCiarraí ach mhéadaigh an daonra sna contaetha eile i gcúige Mumhan, le rátaí fáis os cionn 30% i bPort Láirge, Luimneach agus Corcaigh.

Laghdaigh an daonra i ngach contae i gConnacht, seachas Gaillimh, idir 1911 agus 2011.

Thit an daonra i dtrí chontae Uladh (iad atá faoi réir na Poblachta sa lá atá inniu ann) idir 1911 agus 2011; laghdú 20% sa Chabhán agus titim 15% i Muineachán.

10

Tábla 1 Daonra de réir contae, 1911 agus 2011

Limistéar	1911	2011	athrú	% athraithe
Éire	3,139,688	4,588,252	1,448,564	46%
<i>Cúige Laighean</i>	<i>1,162,044</i>	<i>2,504,814</i>	<i>1,342,770</i>	<i>116%</i>
Ceatharlach	36,252	54,612	18,360	51%
Baile Átha Cliath (cathair)	304,802	527,612	222,810	73%
Baile Átha Cliath (contae)	172,394	745,457	573,063	332%
Cill Dara	66,627	210,312	143,685	216%
Cill Chainnigh	74,962	95,419	20,457	27%
Laois	54,629	80,559	25,930	47%
An Longfort	43,820	39,000	-4,820	-11%
Lú	63,665	122,897	59,232	93%
An Mhí	65,091	184,135	119,044	183%
Uíbh Fhailí	56,832	76,687	19,855	35%
An Iarmhí	59,986	86,164	26,178	44%
Loch Garman	102,273	145,320	43,047	42%
Cill Mhantáin	60,711	136,640	75,929	125%
<i>Cúige Mumhan</i>	<i>1,035,495</i>	<i>1,246,088</i>	<i>210,593</i>	<i>20%</i>
An Clár	104,232	117,196	12,964	12%
Corcaigh	392,104	519,032	126,928	32%
Ciarraí	159,691	145,502	-14,189	-9%
Luimneach	143,069	191,809	48,740	34%
Tiobraid Árann	152,433	158,754	6,321	4%
Port Láirge	83,966	113,795	29,829	36%
<i>Cúige Chonnacht</i>	<i>610,984</i>	<i>542,547</i>	<i>-68,437</i>	<i>-11%</i>
Gaillimh	182,224	250,653	68,429	38%
Liatroim	63,582	31,798	-31,784	-50%
Maigh Eo	192,177	130,638	-61,539	-32%
Ros Comáin	93,956	64,065	-29,891	-32%
Sligeach	79,045	65,393	-13,652	-17%
<i>Cúige Uladh (cuid de)</i>	<i>331,165</i>	<i>294,803</i>	<i>-36,362</i>	<i>-11%</i>
An Cabhán	91,173	73,183	-17,990	-20%
Dún na nGall	168,537	161,137	-7,400	-4%
Muineachán	71,455	60,483	-10,972	-15%

Foinse: Daonáireamb, CSO

Ainmneacha do bhuachaillí, 1911 agus 2014

Tá i bhfad níos mó éagsúlachta in ainmneacha in 2014 i gcomparáid le 1911. In 1911, úsáideadh an 40 ainm ba choitianta do bhuachaillí chun 69% de bhuachaillí a ainmniú i gcomparáid le 41% in 2014. Fuarthas na sonraí maidir le hainmneacha do bhuachaillí ó 1911 trí bhreathnú ar an tacar sonraí i nDaonáireamh 1911 agus na buachaillí ar fad in aois náid a áireamh. (Ba cheart a bheith san airdeall maidir le sonraí 1911 mar nach bhfuil an tacar sonraí de Dhaonáireamh 1911 curtha in eagar go hiomlán agus d'fhéadfadh botúin a bheith ann).

John a bhí mar ainm ar dhuine as gach deichniúr buachaillí in 1911 agus díreach níos lú ná duine as deichniúr leis an ainm Patrick. Faoi 2014, úsáideadh na hainmneacha ba choitianta (Jack agus James) ar thimpeall 2% de bhuachaillí. Den deich n-ainm ba choitianta do bhuachaillí in 1911, tá sé cinn díobh sa 40 ainm is coitianta

do bhuachaillí in 2014 – John, Patrick, James, Michael, Thomas agus Daniel. Bhí an t-ainm James ar a tríú ainm ba choitianta in 1911 agus ar an dara ainm ba choitianta in 2014. Ainm amháin eile a bhí sa 40 ainm ba choitianta in 1911 – David – a fheictear sa 40 ainm ba choitianta do bhuachaillí in 2014.

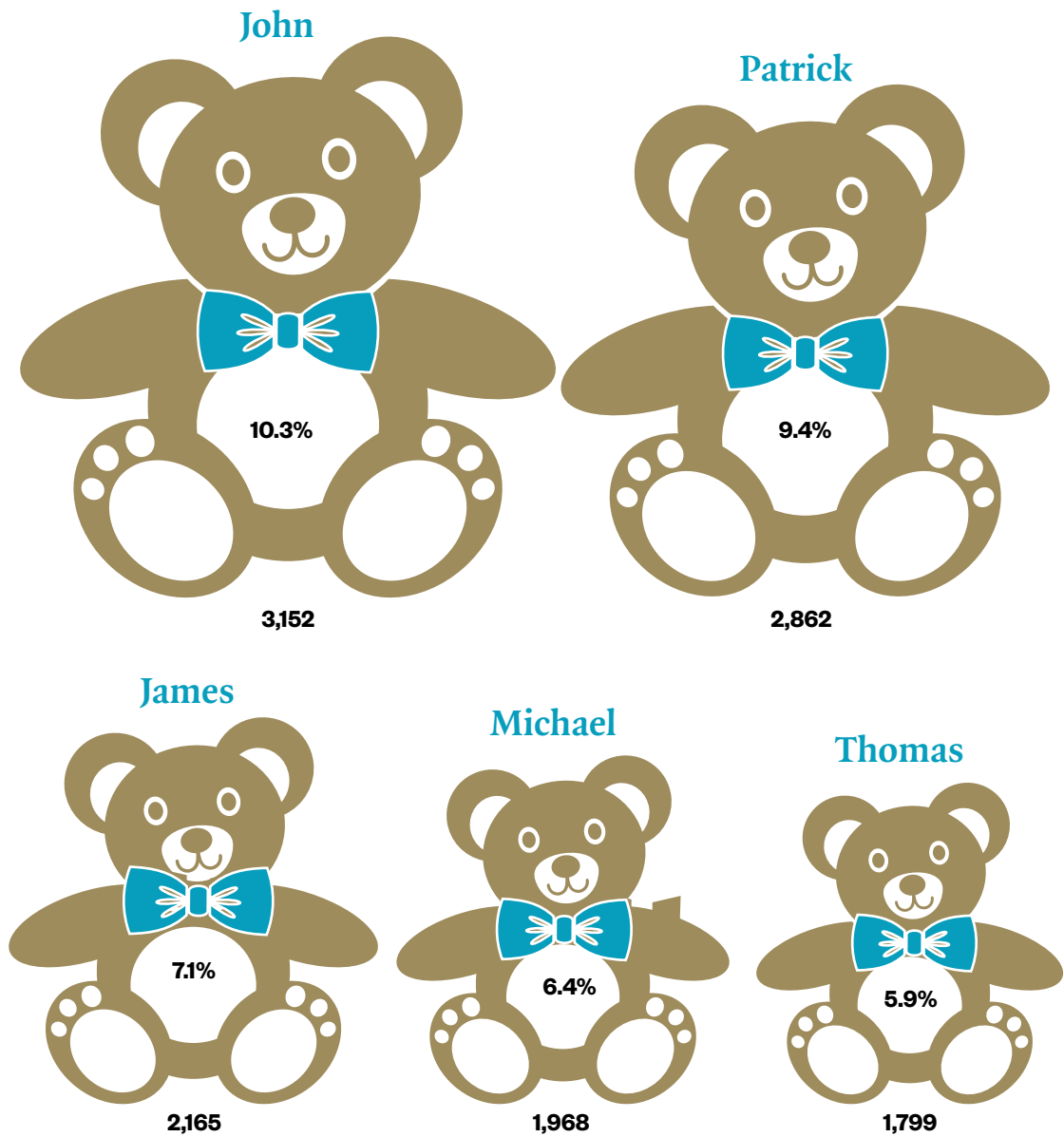
Faoi 2014, bhí ainmneacha Gaeilge ar bhuachaillí an-choitianta. Tá bunús Gaelach le deich gcinn de na hainmneacha sna 40 ainm ba choitianta in 2014 – Conor, Seán, Oisín, Liam, Cian, Cillian, Darragh, Fionn, Finn agus Rian. Níl ceachtar de na hainmneacha Gaelacha seo ar an liosta de na 40 ainm ba choitianta do bhuachaillí in 1911.

Feicimid mar sin, le 100 bliain anuas go bhfuil tuismitheoirí ag glacadh go fonnmhar le hainmneacha le bunús Gaelach do bhuachaillí óga.

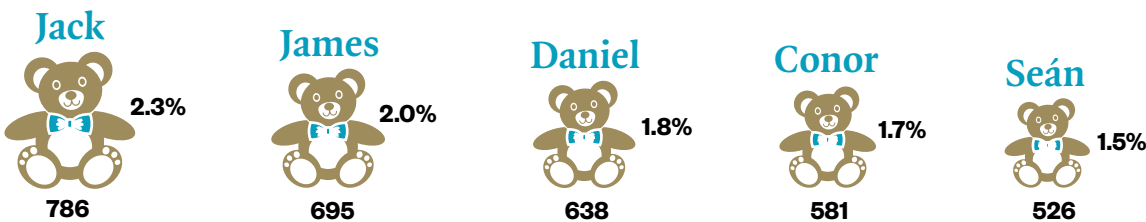
CAILÍN ÓG AG BRÚ BEIRT NAÍONÁN
I NAÍCHÓISTE, 1904.

An 5 ainm ba choitianta do bhuachaillí, 1911

13

An 5 ainm ba choitianta do bhuachaillí, 2014

Tábla 2 Ainmneacha do bhuachaillí, 1911 agus 2014

Rang	Ainm	1911		Ainm	2014	
		Líon na bPáistí	Céatadán den iomlán (%)		Líon na bPáistí	Céatadán den iomlán (%)
1	John	3,152	10.3	Jack	786	2.3
2	Patrick	2,862	9.4	James	695	2.0
3	James	2,165	7.1	Daniel	638	1.8
4	Michael	1,968	6.4	Conor	581	1.7
5	Thomas	1,799	5.9	Seán	526	1.5
6	William	1,240	4.1	Adam	493	1.4
7	Joseph	738	2.4	Luke	437	1.3
8	Edward	582	1.9	Noah	434	1.2
9	Peter	493	1.6	Harry	398	1.1
10	Daniel	487	1.6	Charlie	389	1.1
11	Martin	463	1.5	Dylan	384	1.1
12	Denis	336	1.1	Alex	383	1.1
13	Francis	336	1.1	Oisín	381	1.1
14	Timothy	319	1.0	Michael	379	1.1
15	Richard	291	1.0	Liam	378	1.1
16	Christopher	274	0.9	Ryan	373	1.1
17	Patrick Joseph	273	0.9	Thomas	362	1.0
18	John Joseph	271	0.9	Cian	361	1.0
19	George	259	0.8	Patrick	358	1.0
20	Jeremiah	246	0.8	Cillian	350	1.0
21	Charles	236	0.8	Darragh	347	1.0
22	Bernard	210	0.7	Jamie	328	0.9
23	Robert	186	0.6	David	306	0.9
24	David	162	0.5	Aaron	303	0.9
25	Andrew	149	0.5	John	293	0.8
26	Henry	147	0.5	Fionn	270	0.8
27	Anthony	143	0.5	Jake	263	0.8
28	Cornelius	140	0.5	Matthew	260	0.7
29	Hugh	139	0.5	Nathan	255	0.7
30	Stephen	132	0.4	Ben	252	0.7
31	Maurice	124	0.4	Ethan	234	0.7
32	Edmond	109	0.4	Evan	224	0.6
33	John Patrick	104	0.3	Finn	224	0.6
34	Patrick J	101	0.3	Kyle	222	0.6
35	Micheál	99	0.3	Rian	215	0.6
36	Michael Joseph	98	0.3	Callum	214	0.6
37	Owen	97	0.3	Alexander	211	0.6
38	Pat	96	0.3	Joshua	203	0.6
39	Philip	92	0.3	Max	201	0.6
40	Laurence	88	0.3	Oliver	199	0.6

Foinst: Daonáireamh 1911 agus Ainmneacha Linbh na hÉireann, CSO

Ainmneacha do chailíní, 1911 agus 2014

Tá i bhfad níos mó éagsúlachta in ainmneacha in 2014 do chailíní i gcomparáid le 1911, cosúil leis an méid a luadh i taobh ainmneacha buachaillí. In 1911, úsáideadh an 40 ainm ba choitianta do chailíní chun 63% de chailíní a ainmniú i gcomparáid le 35% in 2014.

Fuarthas na sonraí maidir le hainmneacha do chailíní ó 1911 trí bhreathnú ar an tacar sonraí i nDaonáireamh 1911 agus na cailíní ar fad in aois náid a áireamh. (Ba cheart a bheith ar an airdeall agus tú ag féachaint ar shonraí 1911 mar nach bhfuil an tacar sonraí i nDaonáireamh 1911 curtha in eagar go hiomlán agus d'fhéadfadh botúin a bheith ann).

Tugadh Mary mar ainm ar 12.1% de chailíní in 1911 agus 6.7% leis an ainm Bridget. Faoi 2014, úsáideadh an t-ainm ba choitianta ar chailíní, Emily, mar ainm ar dhíreach 1.9% de chailíní, agus úsáideadh Sophie mar ainm ar 1.4% de chailíní. Ní fheictear Emily ná Sophie sna 40 ainm ba choitianta ó 1911.

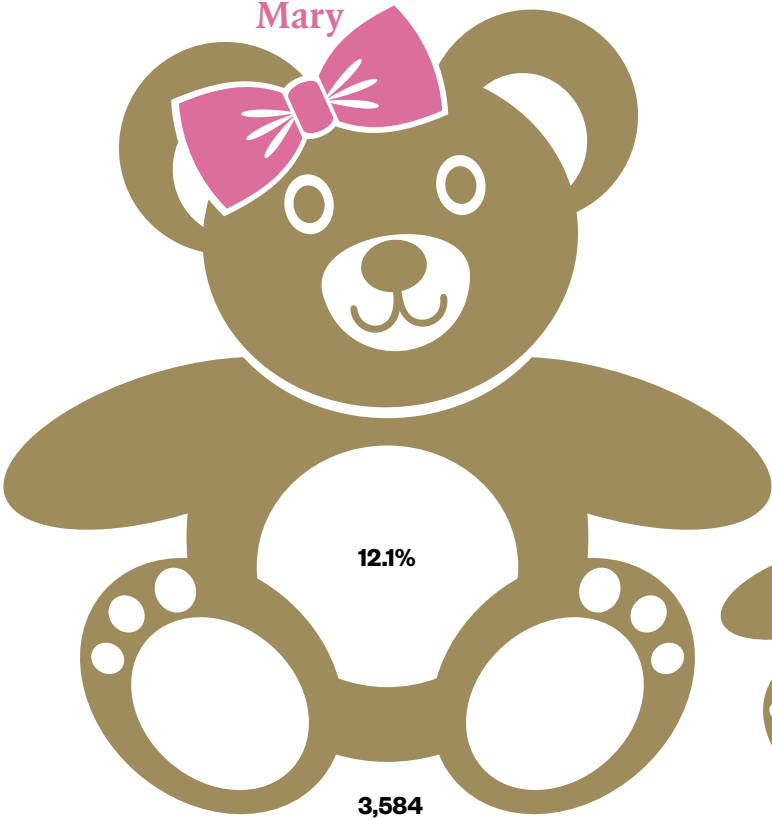
Níl formhór na n-ainmneach do chailíní a bhí coitianta in 1911 in úsáid inniu. Den deich n-ainm ba choitianta do chailíní in 1911, níl ach ainm amháin – Kate – sna 40 ainm ba choitianta do chailíní in 2014. Níl ach sé ainm ón 40 ainm ba choitianta in 1911 sna 40 ainm ba choitianta in 2014 – Sarah, Hannah, Katie, Kate, Ellie agus Julia.

Faoi 2014, bhí ainmneacha Gaeilge ar chailíní an-choitianta. Tá bunús Gaelach le hocht gcinn de na 40 ainm ba choitianta in 2014 – Aoife, Saoirse, Caoimhe, Ciara, Niamh, Cara, Róisín agus Erin. Níl ceachtar de na hainmneacha Gaelacha seo ar an liosta ó 1911 d'ainmneacha coitianta do chailíní.

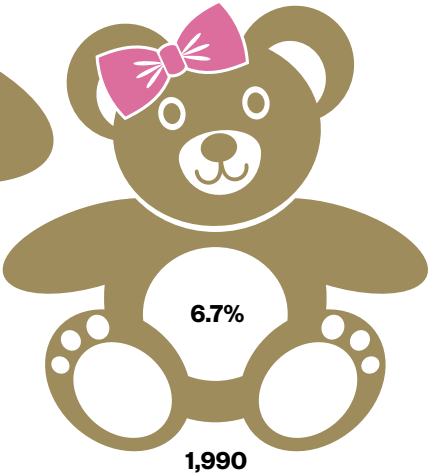
Feicimid mar sin, le 100 bliain anuas go bhfuil tuismitheoirí ag glacadh go fonnmhar le hainmneacha le bunús Gaelach chun ainm a thabhairt do chailíní óga, mar atá déanta acu do bhuachaillí óga.

An 5 ainm ba choitianta do chailíní, 1911

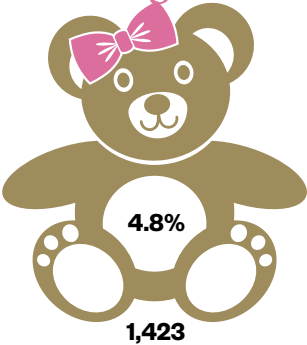
Mary

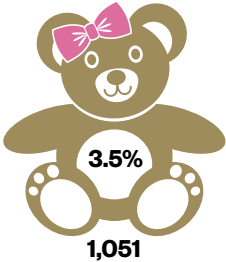
Bridget

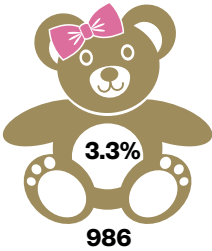
Margaret

Ellen

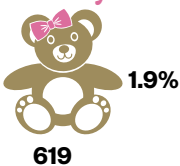

Catherine

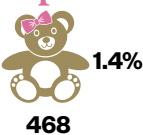

An 5 ainm ba choitianta do chailíní, 2014

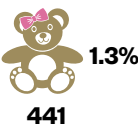
Emily

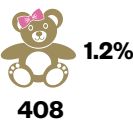
Sophie

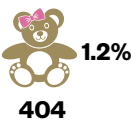
Emma

Grace

Ava

Tábla 3 Ainmneacha do chailíní, 1911 agus 2014

Rang	1911			2014		
	Ainm	Líon na bPáistí	Céatadán den iomlán (%)	Ainm	Líon na bPáistí	Céatadán den iomlán (%)
1	Mary	3,584	12.1	Emily	619	1.9
2	Bridget	1,990	6.7	Sophie	468	1.4
3	Margaret	1,423	4.8	Emma	441	1.3
4	Ellen	1,051	3.5	Grace	408	1.2
5	Catherine	986	3.3	Ava	404	1.2
6	Annie	926	3.1	Ella	398	1.2
7	Elizabeth	699	2.4	Amelia	388	1.2
8	Kathleen	580	2.0	Mia	370	1.1
9	Kate	490	1.7	Lucy	369	1.1
10	Anne	457	1.5	Aoife	364	1.1
11	Julia	441	1.5	Lily	350	1.1
12	Maggie	440	1.5	Sarah	343	1.0
13	Norah	377	1.3	Hannah	337	1.0
14	Mary Anne	328	1.1	Chloe	328	1.0
15	Mary Ellen	307	1.0	Sophia	316	1.0
16	Sarah	306	1.0	Anna	314	1.0
17	Johanna	301	1.0	Katie	301	0.9
18	Lizzie	277	0.9	Kate	290	0.9
19	Hannah	265	0.9	Ellie	288	0.9
20	Nora	264	0.9	Olivia	287	0.9
21	Mary Kate	247	0.8	Holly	266	0.8
22	Alice	240	0.8	Ruby	265	0.8
23	Katie	228	0.8	Saoirse	263	0.8
24	Christina	222	0.7	Lauren	261	0.8
25	Jane	217	0.7	Caoimhe	242	0.7
26	Agnes	192	0.6	Isabelle	223	0.7
27	Mary Bridget	192	0.6	Leah	207	0.6
28	Margret	191	0.6	Ciara	198	0.6
29	Eileen	182	0.6	Molly	196	0.6
30	Josephine	166	0.6	Amy	191	0.6
31	Rose	148	0.5	Robyn	187	0.6
32	Margaret Mary	140	0.5	Jessica	173	0.5
33	Ellie	131	0.4	Zoe	173	0.5
34	Mary Josephine	118	0.4	Niamh	169	0.5
35	Teresa	117	0.4	Cara	165	0.5
36	Eliza	107	0.4	Freya	163	0.5
37	Delia	106	0.4	Róisín	162	0.5
38	Mary Jane	99	0.3	Erin	158	0.5
39	Susan	92	0.3	Sadie	157	0.5
40	Winifred	88	0.3	Julia	156	0.5

Foinsí: Daonáireamh 1911 agus Ainmneacha Linbh na hÉireann, CSO

LEANAÍ SCOILE TAOBH AMUIGH DEN SCOIL, CONAMARA

BUACHAILLÍ NÍOS SINE TAOBH AMUIGH DEN SCOIL, CONAMARA

An tSochaí

Tábla 4	Aonaid tithíochta de réir an líon seomraí, 1911 agus 2011	21
Tábla 5	Daonra de réir áit bhreithe, 1911 agus 2011	23
Tábla 6	An líon daoine a gabhadh i mBaile Átha Cliath mar gheall ar Éirí Amach na Cásca	25
Tábla 7	An líon leanaí i Scoileanna Saothair agus Ceartúcháin, 1916	26
Tábla 8	An líon Scoileanna Saothair agus Ceartúcháin de réir Sainaicme, 1916	27

Aonaid tithíochta de réir an líon seomraí, 1911 agus 2011

Bhí deich seomra nó níos mó in 10% de na haonaid tithíochta in 1911, teach an-mhór, i gcomparáid le 2.8% in 2011.

Den 66,662 aonad tithíochta i mBaile Átha Cliath in 1911, bhí deich seomra nó níos mó in 14,518 (21.8%) díobh, i gcomparáid le 1.6% in 2011. Léirítear sa tábla maidir le “Teaghaisí aon seomra” sa phríomhthuarascáil ar shuíomh gréasáin na hOifige go raibh 23,977 teaghaisí aon seomra i mBaile Átha Cliath in 1911, nó 36% de na teaghaisí ar fad i mBaile Átha Cliath.

Dá bhrí sin, bhí Baile Átha Cliath míchuibheasach in 1911 i dtaobh na tithíochta – tithe móra ba ea 21.8% de thithe agus tionóntán aon seomra a bhí i 36%.

Bhí deich seomra nó níos mó in os cionn 10% d’aonaid tithíochta in 1911 i gCorcaigh, Loch

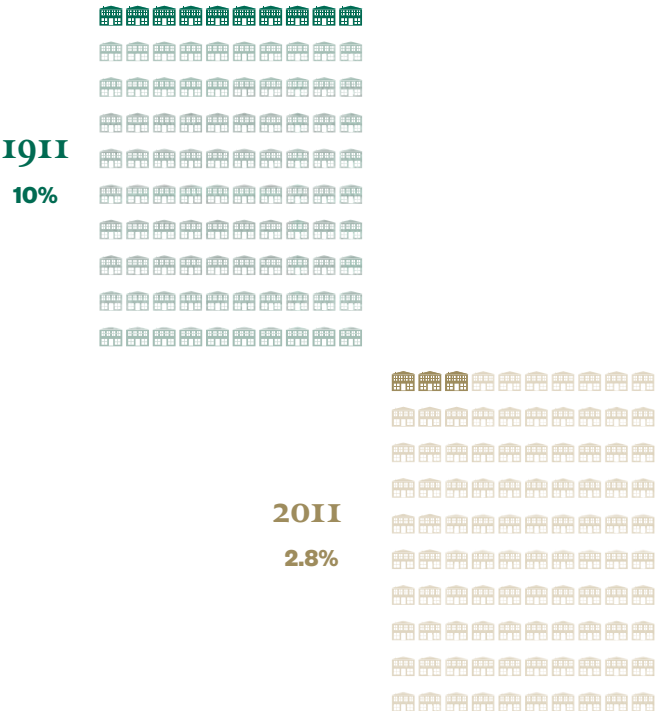
Garman, Cill Chainnigh, Port Láirge, Cill Dara agus i gCeatharlach.

Bhí deich seomra nó níos mó i níos lú ná 5% d’aonaid tithíochta in 1911 i Maigh Eo, Liatroim, Ros Comáin agus sa Chlár.

In 2011, ní raibh deich seomra nó níos mó ach in 2.8% de theaghaisí agus bhí an chomhréir seo réasúnta cobhsaí ar fud na tíre seachas i mBaile Átha Cliath, áit a raibh díreach 1.6% de theaghaisí sa chatagóir teaghaisí seo.

I nDaonáireamh 1911, tithe a bhí tógtha go príomha as láib nó ábhar somheata eile agus nach raibh iontu ach seomra amháin agus fuinneog a bhí in aonaid somheata. I nDaonáireamh 2011, sainíodh aonaid somheata mar chóiríocht cosúil le carbháin nó struchtúir shoghluaiste nó shealadacha eile. Bhí 66,328 aonad anaithnid (i.e. níor tugadh cur síos orthu) i nDaonáireamh 2011.

Tithe le 10 seomra nó níos mó

Tábla 4 Aonaid tithíochta de réir an líon seomraí, 1911 agus 2011

Limistéar	1911				2011			
	10+ seomraí	1-9 seomraí	Aonaid shomheata	Iomlán	10+ seomraí	1-9 seomraí	Aonaid shomheata agus anaithnid	Iomlán
Éire	56,749	536,015	4,507	597,271	45,859	1,537,221	71,128	1,654,208
<i>Cúige Laighean</i>	<i>28,916</i>	<i>181,077</i>	<i>1,444</i>	<i>211,437</i>	<i>22,252</i>	<i>836,315</i>	<i>38,888</i>	<i>897,455</i>
Ceatharlach	780	6,919	34	7,733	609	17,870	957	19,436
Baile Átha Cliath	14,518	52,042	102	66,662	7,590	438,536	20,866	466,992
Cill Dara	1,298	11,286	113	12,697	2,322	65,618	2,823	70,763
Cill Chainnigh	1,825	13,605	128	15,558	1,354	31,084	1,241	33,679
Laois	1,029	10,514	117	11,660	919	25,917	1,184	28,020
An Longfort	526	8,829	106	9,461	412	13,377	664	14,453
Lú	1,232	12,510	113	13,855	1,299	40,661	2,012	43,972
An Mhí	1,394	13,126	234	14,754	2,488	57,142	2,571	62,201
Uíbh Fhailí	1,168	11,000	89	12,257	798	24,734	1,218	26,750
An Iarmhí	1,149	11,358	110	12,617	936	28,446	1,357	30,739
Loch Garman	2,568	18,728	183	21,479	1,863	48,575	2,214	52,652
Cill Mhantáin	1,429	11,160	115	12,704	1,662	44,355	1,781	47,798
<i>Cúige Mumban</i>	<i>18,138</i>	<i>173,057</i>	<i>1,648</i>	<i>192,843</i>	<i>13,597</i>	<i>421,282</i>	<i>19,575</i>	<i>454,454</i>
An Clár	998	19,200	140	20,338	1,345	39,513	1,790	42,648
Corcaigh	8,636	62,108	353	71,097	5,847	174,302	7,870	188,019
Ciarraí	1,501	26,053	484	28,038	1,414	49,615	2,277	53,306
Luimneach	2,353	24,027	367	26,747	1,792	64,650	3,207	69,649
Tiobraid Árann	2,892	27,140	206	30,238	1,932	53,951	2,614	58,497
Port Láirge	1,758	14,529	98	16,385	1,267	39,251	1,817	42,335
<i>Cúige Chonnacht</i>	<i>5,333</i>	<i>115,783</i>	<i>972</i>	<i>122,088</i>	<i>6,524</i>	<i>182,274</i>	<i>8,455</i>	<i>197,253</i>
Gaillimh	1,964	32,629	352	34,945	3,206	81,751	3,721	88,678
Liatroim	503	13,153	116	13,772	314	11,444	550	12,308
Maigh Eo	1,200	35,334	293	36,827	1,496	44,633	1,941	48,070
Ros Comáin	814	19,025	115	19,954	697	21,964	1,011	23,672
Sligeach	852	15,642	96	16,590	811	22,482	1,232	24,525
<i>Cúige Uladh (cuid de)</i>	<i>4,362</i>	<i>66,098</i>	<i>443</i>	<i>70,903</i>	<i>3,486</i>	<i>97,350</i>	<i>4,210</i>	<i>105,046</i>
An Cabhán	1,205	18,989	169	20,363	966	23,685	1,167	25,818
Dún na nGall	1,980	32,059	194	34,233	1,748	54,011	2,205	57,964
Muineachán	1,177	15,050	80	16,307	772	19,654	838	21,264

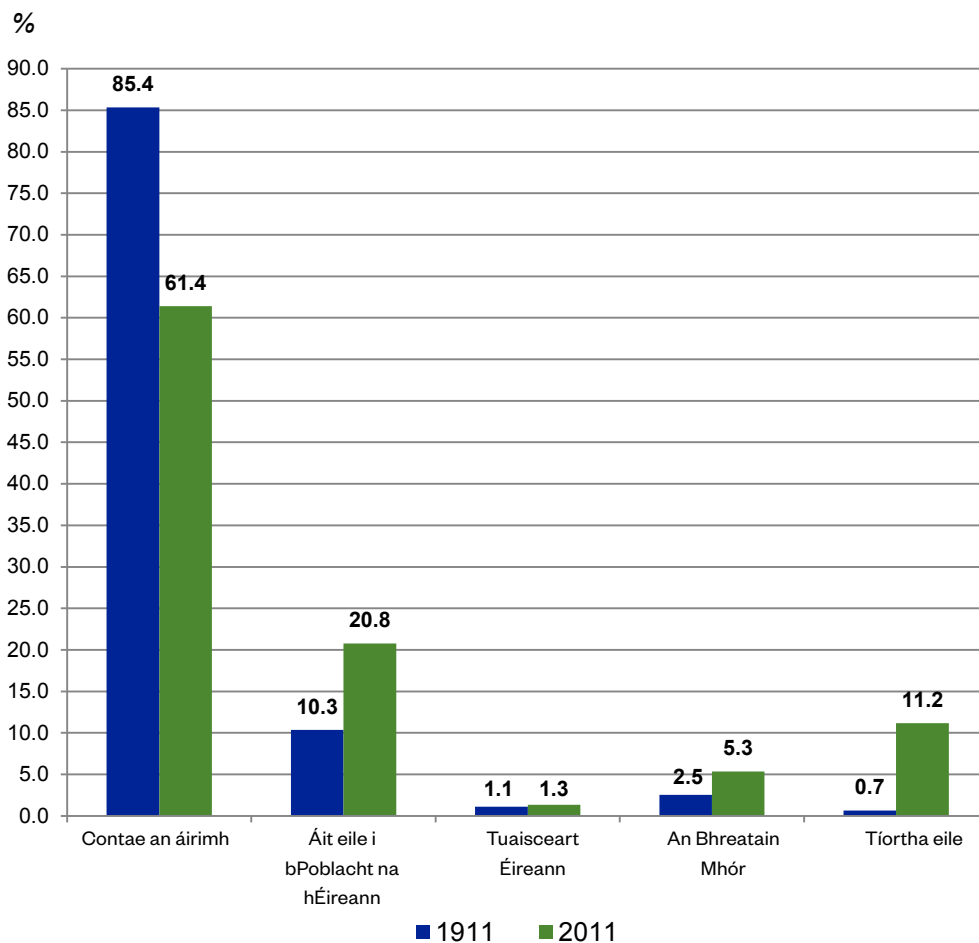
Daonra de réir áit bhreithe, 1911 agus 2011

In 1911, rugadh formhór (85.4%) na ndaoine a bhí ina gcónaí sa tír lá an Daonáirimh in Éirinn. Faoi 2011, bhí an líon seo tite chuig 61.4%, rud a léirigh go bhfuil daonra na hÉireann i bhfad níos soghluaiste ná mar a bhí 100 bliain ó shin.

I nDaonáireamh 1911, rugadh 10.3% den daonra taobh amuigh den Phoblacht ach in 2011 bhí an céatadán seo méadaithe go dtí 20.8%.

Rugadh níos lú ná 1% de dhaonra na hÉireann taobh amuigh d'oileáin na hÉireann agus na Breataine in 1911 ach faoi 2011 bhí an céatadán seo méadaithe go láidir chuig 11.2%, rud a léiríonn an pháirt thábhachtach a bhí ag inimirce le blianta anuas in Éirinn.

Daonra de réir áit bhreithe

Tábla 5 Daonra de réir áit bhreithe, 1911 agus 2011

	1911	2011
Daonra iomlán	3,139,688	4,588,252
<i>a rugadh in:</i>		
Contae an áirimh sa Phoblacht	2,680,064	2,817,100
Contae eile sa Phoblacht	324,683	952,482
Tuaisceart Éireann	34,980	61,516
An Bhreatain Mhór	79,362	244,815
Tíortha eile	20,599	512,339

Foinse: Daonáireamb, CSO

BANALTRA AR OUAIRT AG TEAGHLACH IN ÁRAINN MHÓR,
CO. DHÚN NA nGALL.

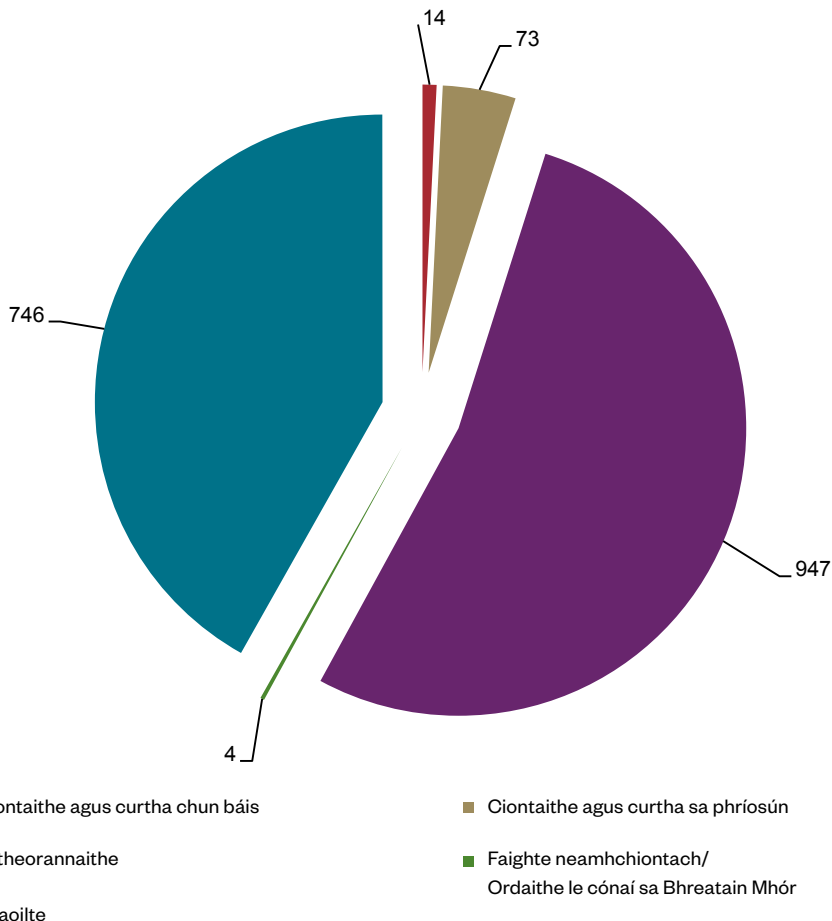
An líon daoine a gabhadh i mBaile Átha Cliath mar gheall ar Éirí Amach na Cásca

Áiríodh 76 bean sna 1,784 duine a ghabh na póilíní i rith Sheachtain na Cásca i mBaile Átha Cliath.

Cuireadh 88 duine, bean amháin san áireamh, ar a dtrial in armchúirt. Cuireadh 14 fhear chun báis agus cuireadh 72 fear agus bean amháin sa phríosún. Ní áirítear Thomas Kent nó Roger Casement ar an 14 duine a cuireadh chun báis, a taifeadadh i dTuairisc Phóilíní Chathair Átha Cliath, 1916.

Cuireadh i bpríosún 947 duine, lena n-áirítear 3 ban, a gabhadh ach nár cuireadh ar a dtrial in armchúirt.

Daoine a gabhadh i rith Éirí Amach na Cásca 1916

**Tábla 6 An líon daoine a gabhadh i mBaile Átha Cliath
mar gheall ar Éirí Amach na Cásca**

	Fireann	Baineann	Iomlán
Curtha ar a dtríail in armchúirt:			
Ciontaithe agus curtha chun báis	14	0	14
Ciontaithe agus pianseirbhís nó príosún gearrtha orthu	72	1	73
Faighte neamhchiontach	1	0	1
Gafa ach níor cuireadh ar a dtríail in armchúirt iad:			
Imtheorannaithe	944	3	947
Ordaithe le cónaí sa Bhreatain Mhór	1	2	3
Scaoilte	676	70	746
Iomlán	1,708	76	1,784

Foinse: Tuairisc Phóilíní Chathair Átha Cliath, 1916.

Scoileanna Saothair agus Ceartúcháin, 1916

Bhí 65 scoil saothair agus 5 scoil cheartúcháin in 1916, a raibh 65 díobh faoi phátrúnacht Chaitliceach agus 5 cinn faoi phátrúnacht Phrotastúnach. Bhí os cionn 8,000 leanbh ina gcónaí sna hinstitiúidí seo; 7,922 díobh i scoileanna saothair agus 708 i scoileanna ceartúcháin. Buachaillí a bhí in díreach os cionn leath de na leanaí sna scoileanna seo.

Dúradh i dTuarascáil Bhliantúil Chigire na scoileanna saothair agus ceartúcháin in 1916 go raibh an líon leanaí a glacadh isteach in 1916 níos ísle ná mar a bhí le blianta. I rith 1916, glacadh le 1,001 leanbh – 179 i scoileanna ceartúcháin agus 822 i scoileanna saothair. Dúradh go raibh an líon leanaí a tógadh isteach an-íseal mar gheall ar na “coinníollacha neamhghnácha” a bhí ann in 1916. An bhliain roimhe, 1915, glacadh le 1,133 leanbh i scoileanna saothair agus ceartúcháin.

Tábla 7 An líon leanaí i scoileanna saothair agus ceartúcháin, 1916¹

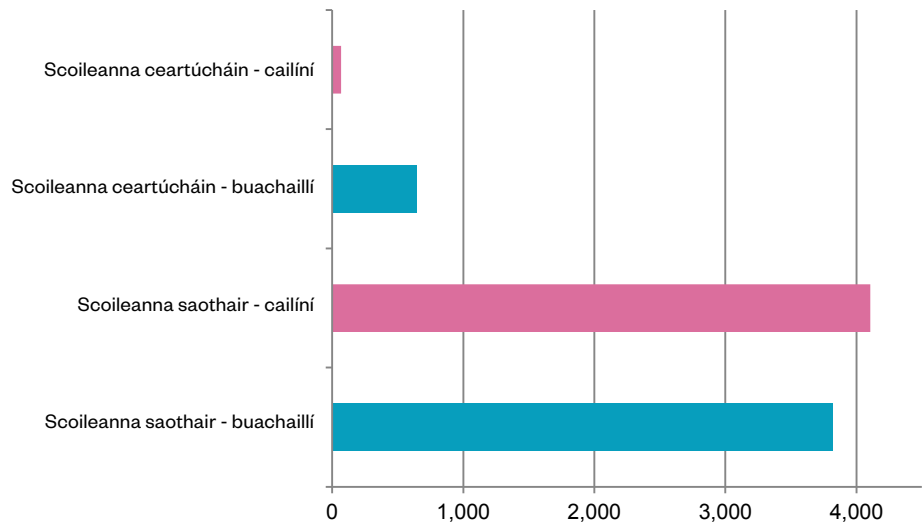
Cineál scoile	Buachaillí	Cailíní	Iomlán
Scoileanna saothair	3,816	4,106	7,922
Scoileanna ceartúcháin	641	67	708
Iomlán	4,457	4,173	8,630

Foinse: Tuarascáil Bhliantúil Chigire na Scoileanna Saothair agus Ceartúcháin, 1916

¹Tagraíonn na sonraí sa tábla seo d'iomlán oileán na hÉireann.

26

An líon leanaí i scoileanna saothair agus ceartúcháin, 1916

Tábla 8 An líon scoileanna saothair agus ceartúcháin de réir sainaicme, 1916¹

Cineál scoile	Buachaillí	Cailíní	Measctha	Iomlán
Scoileanna saothair – Caitliceach Rómhánach	18	41	2	61
Scoileanna saothair – Protastúnach	2	2	0	4
Scoileanna ceartúcháin – Caitliceach Rómhánach	2	2	0	4
Scoileanna ceartúcháin – Protastúnach	1	0	0	1
Iomlán	23	45	2	70

Foinse: Tuarascáil Bhliantúil Chigire na Scoileanna Saothair agus Ceartúcháin, 1916

¹Tágraíonn na sonraí sa tábla seo d'iomlán oileán na hÉireann

BEAN AGUS 3 LEANAÍ TAOBH AMUIGH DE THEACHÍN
CEANN TUÍ
(ÁTH EASCRAH, CO. NA GAILLIMHE CEAPTAR).

GRÚPA BAN SÓOHTHAOSTA AGUS SEÁIL THRAIDISIÚNTA Á
GCAITHEAMH AGU.
AONACH ÉANLAITH CHLÓIS, AN CAISLEÁN GEARR.

LEANAÍ AG SÉIDEADH BOILGEOG

MÚITSEÁLAITHE, CEATHRAR BUACHAILLÍ ÓGA LEIS
AN OIFIGEACH TINRIMH SCOILE AGUS ROTHAR 1910

Breitheanna, básanna agus póstaí

Tábla 9 Rátaí báis naíonán, 1916 agus 2014	31
Tábla 10 Póstaí de réir reiligiúin, 1916 agus 2014	33
Tábla 11 Básanna de réir cúise, 1916	35
Tábla 12 Básanna de réir aoisghrúpa, 1916 agus 2014	37
Tábla 13 Ionchais saoil ag aoiseanna éagsúla, 1911 agus 2011	39

Rátaí báis naíonán, 1916 agus 2014

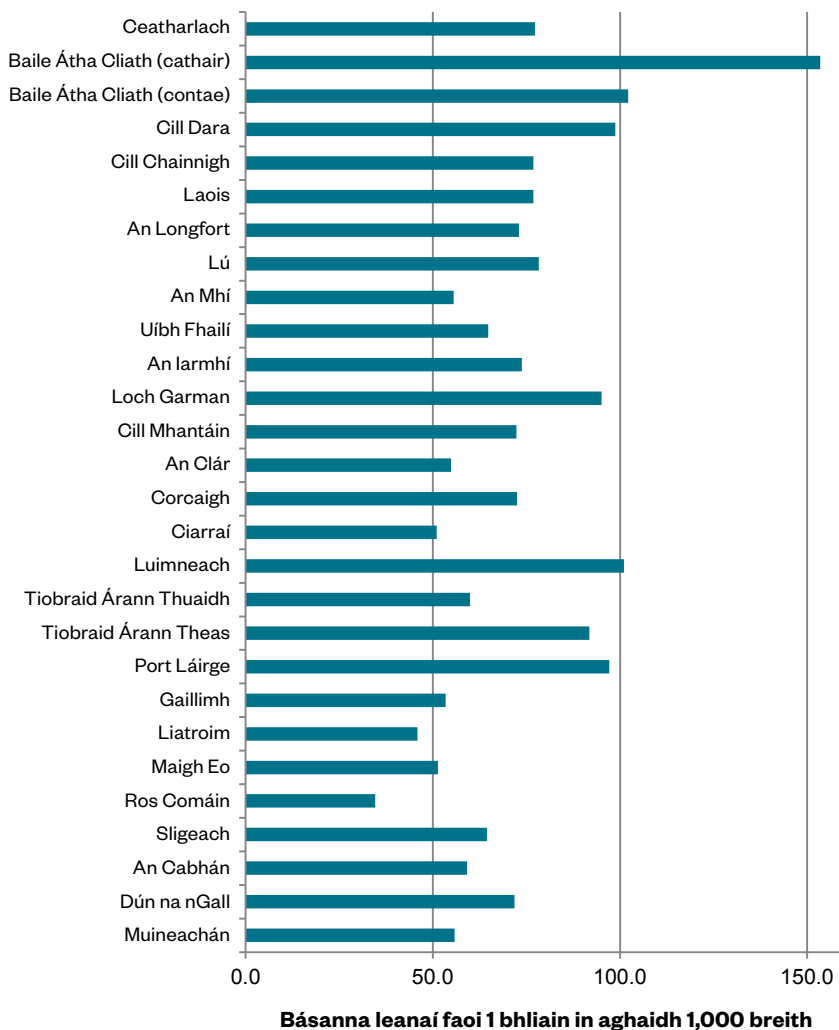
B'ionann an ráta báis naíonán agus 81.3 in Éirinn in 1916, i.e. as gach 1,000 leanbh a rugadh i rith 1916, bhásaigh 81 díobh sular shroich siad dhá mhí dhéag d'aois. Bhí an ráta báis naíonán ab airde i gCathair Bhaile Átha Cliath ag 153.5, agus ina dhiaidh sin Contae Bhaile Átha Cliath (102.2) agus Luimneach (101.1).

Bhí na rátaí ab ísle de bhás naíonán in 1916 i Ros Comáin (34.6), Liatroim (45.9), Ciarraí (51) agus Maigh Eo (51.4). Chuidigh an dlús

daonra níos airde i gceantair uirbeacha (cosúil le tionóntáin aon seomra i gcathair Bhaile Átha Cliath) le scaipeadh galar. Bhí bochtaineacht an-fhairsing i gceantair uirbeacha agus tuaithe ach bhí rochtain ag muintir na tuaithe ar aer úr agus ar bhia de chaighdeán níos fearr, mar shampla, d'fhéadfaidís a nglasraí féin a fhás agus uibheacha a fháil óna sicíní féin.

Faoi 2014, bhí an ráta báis naíonán in Éirinn an-íseal, ag 3.7 in aghaidh an 1,000 breith.

Ráta báis naíonán, 1916

Tábla 9 Rátaí báis naíonán, 1916 agus 2014¹*in aghaidh 1,000 breith*

Limistéar	1916	2014
Éire	81.3	3.7
<i>Cúige Laighean</i>	<i>107.0</i>	<i>3.0</i>
Ceatharlach	77.3	3.2
Baile Átha Cliath (cathair)	153.5	3.3
Baile Átha Cliath (contae)	102.2	2.9
Cill Dara	98.7	0.6
Cill Chainnigh	76.9	2.3
Laois	76.9	4.2
An Longfort	73.0	6.6
Lú	78.3	3.3
An Mhí	55.6	2.6
Uíbh Fhailí	64.8	4.5
An Iarmhí	73.7	2.2
Loch Garman	95.1	2.9
Cill Mhantáin	72.3	4.5
<i>Cúige Mumhan</i>	<i>74.5</i>	<i>5.0</i>
An Clár	54.9	8.1
Corcaigh	72.5	3.3
Ciarraí	51.0	8.2
Luimneach	101.1	7.3
Tiobraid Árann Thuaidh	60.0	7.4
Tiobraid Árann Theas	91.8	2.6
Port Láirge	97.2	3.1
<i>Cúige Chonnacht</i>	<i>50.8</i>	<i>4.4</i>
Gaillimh	53.4	3.9
Liatroim	45.9	2.5
Maigh Eo	51.4	5.4
Ros Comáin	34.6	6.3
Sligeach	64.4	3.6
<i>Cúige Uladh (cuid de)</i>	<i>65.2</i>	<i>4.0</i>
An Cabhán	59.1	4.8
Dún na nGall	71.8	3.2
Muineachán	55.8	4.9

Foinsí: Tuarascáil Bhliantúil an Ard-Chláraitheora, 1916 agus

Staitisticí Beatha, CSO

¹ Tá na sonraí do 2014 sealadach.

Póstaí de réir reiligiúin, 1916 agus 2014

Searmanais Chaitliceacha a bhí i bhformhór mór (92%) den 15,207 bainis in 1916 agus b'ionann searmanais Eaglais na hÉireann agus Preispitéireacha le chéile agus 7% de phóstaí go náisiúnta. In 1916, searmanais Eaglais na hÉireann nó Preispitéireacha a bhí i gceathrú cuid de na póstaí i Muineachán. Is iad na contaetha eile a raibh comhréir mhó de phóstaí Eaglais na hÉireann nó Preispitéireacha acu ná Dún na nGall (18%), Contae Bhaile Átha Cliath (16%), an Cabhán (15%) agus Cill Mhantáin (15%). Searmanais sibhialta a bhí i níos lú ná 1% de phóstaí in 1916 agus b'ionann searmanais eile agus 0.5%, (cinn Mhodhacha, Chumann na gCarad, Ghiúdacha agus searmanais de chuid reiligiúin eile san áireamh).

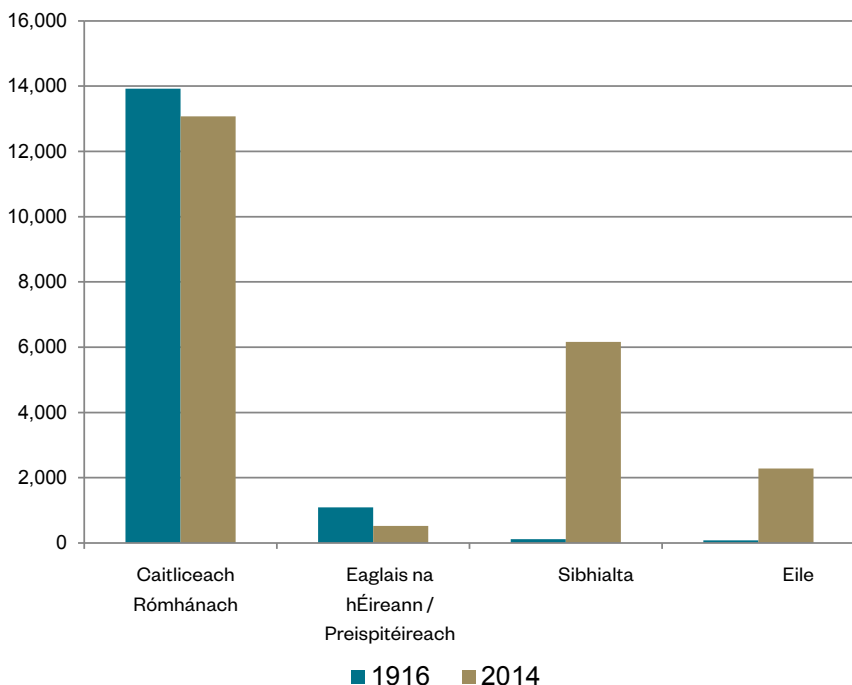
Idir 1916 agus an lá atá inniu ann, bhí laghdú mór sa chomhréir de shearmanais phósta Chaitliceacha, agus díreach faoi bhun 60% den 22,045 pósadh in 2014 san Eaglais Chaitliceach. Bhí fás comhréire chomh maith i

searmanais Sibhialta agus eile. In 2014, b'ionann searmanais Sibhialta agus 28% de na póstaí ar fad agus b'ionann 10% agus searmanais "Eile" (searmanais de chuid reiligiúin eile, searmanais Daonnachacha agus Spioradáltaí). Ní raibh i searmanais Eaglais na hÉireann nó Preispitéireacha ach 2% de phóstaí in 2014.

Bhí an chomhréir is ísle de phóstaí Caitliceacha ag Cathair Bhaile Átha Cliath in 2014 ag díreach faoi bhun aon cheathrú (24%) agus cláraíodh timpeall leath de na bainiseacha ar fad i gcontaetha Chill Mhantáin, Chill Dara, an Chabháin agus na Mí. Searmanais Sibhialta agus eile a bhí i 75% de phóstaí i gcathair Bhaile Átha Cliath in 2014. Léirítear sa bhriseadh síos mionsonraithe ar phóstaí de réir an chineáil searmanais ar shuíomh gréasáin na hOifige¹ gur searmanas Daonnachacha nó Spioradáltaí a bhí sa chúigiú cuid de phóstaí i gCill Mhantáin agus sa Mhí in 2014.

¹Féach "Breitheanna, Básanna agus Póstaí" ar leathanach "Staitisticí" de shuíomh gréasáin na hOifige, CSO.ie

Póstaí de réir reiligiúin, 1916 agus 2014

Tábla 10 Póstaí de réir reiligiúin, 1916 agus 2014¹

Limistéar	1916					2014				
	Caitliceach Rómhánach	Eaglais na hÉireann/Preispitéirach	Sibhialta	Eile	Iomlán	Caitliceach Rómhánach	Eaglais na hÉireann/Preispitéirach	Sibhialta	Eile	Iomlán
Éire	13,919	1,089	116	83	15,207	13,072	526	6,167	2,280	22,045
<i>Cúige Laighean</i>	<i>5,490</i>	<i>550</i>	<i>95</i>	<i>47</i>	<i>6,182</i>	<i>5,613</i>	<i>259</i>	<i>3,570</i>	<i>1,682</i>	<i>11,124</i>
Ceatharlach	136	14	1	0	151	206	21	84	34	345
Baile Átha Cliath (cathair)	1,892	194	60	28	2,174	650	39	1,807	208	2,704
Baile Átha Cliath (contae)	774	161	30	13	978	935	35	132	343	1,445
Cill Dara	206	14	2	1	223	509	32	277	212	1,030
Cill Chainnigh	314	7	0	0	321	360	4	135	28	527
Laois	169	17	0	1	187	290	21	36	16	363
An Longfort	193	9	0	1	203	134	3	42	1	180
Lú	297	20	0	0	317	357	7	178	77	619
An Mhí	272	12	1	0	285	708	11	254	310	1,283
Uíbh Fhailí	244	18	0	1	263	234	7	97	22	360
An Iarmhí	279	10	1	1	291	305	8	86	68	467
Loch Garman	447	25	0	0	472	496	16	208	100	820
Cill Mhantáin	267	49	0	1	317	429	55	234	263	981
<i>Cúige Mumhan</i>	<i>5,037</i>	<i>201</i>	<i>12</i>	<i>18</i>	<i>5,268</i>	<i>4,075</i>	<i>84</i>	<i>1,408</i>	<i>433</i>	<i>6,000</i>
An Clár	413	2	0	0	415	447	6	49	38	540
Corcaigh	2,060	138	10	11	2,219	1,552	43	615	216	2,426
Ciarraí	714	9	0	1	724	716	12	178	73	979
Luimneach	755	18	2	4	779	532	10	243	31	816
Tiobraid Árann Thuaidh	326	10	0	1	337	268	4	64	21	357
Tiobraid Árann Theas	414	13	0	0	427	264	2	113	23	402
Port Láirge	355	11	0	1	367	296	7	146	31	480
<i>Cúige Chonnacht</i>	<i>2,293</i>	<i>79</i>	<i>2</i>	<i>2</i>	<i>2,376</i>	<i>2,085</i>	<i>34</i>	<i>702</i>	<i>108</i>	<i>2,929</i>
Gaillimh	704	10	2	0	716	826	13	377	54	1,270
Liatroim	255	25	0	2	282	159	5	46	5	215
Maigh Eo	686	17	0	0	703	637	7	82	18	744
Ros Comáin	421	8	0	0	429	224	0	52	11	287
Sligeach	227	19	0	0	246	239	9	145	20	413
<i>Cúige Uladh (cuid de)</i>	<i>1,099</i>	<i>259</i>	<i>7</i>	<i>16</i>	<i>1,381</i>	<i>1,299</i>	<i>149</i>	<i>487</i>	<i>57</i>	<i>1,992</i>
An Cabhán	361	66	2	6	435	278	26	224	25	553
Dún na nGall	528	122	3	10	663	758	87	198	17	1,060
Muineachán	210	71	2	0	283	263	36	65	15	379

¹ Tá na sonraí do 2014 críochnaitheach.² Sainítear póstaí "Eile" in 1916 mar searmanais i bhFoirgnimb Chláraithe (áiteanna adhartha do shainaicmí beaga lena n-áirítear Modhaigh), searmanais Chumann na gCarad agus searmanais Ghiúdacha.³ Sainítear póstaí "Eile" in 2014 mar searmanais de reiligiúin eile araon le searmanais Spioradáltaí agus Dhaonnachacha.

Básanna de réir cúise, 1916

Tharla 50,627 bás in 1916 in Éirinn; ráta báis de 16.1 in aghaidh 1,000 duine daonra. Mar léargas, b'ionann an daonra in 1911 agus 3.1 milliún duine.

Faoi 2014, bhí an daonra méadaithe go dtí os cionn 4.6 milliún ach bhí an líon básanna tite go géar go dtí díreach 29,095, a d'fhág ráta báis 6.3 in aghaidh 1,000 duine daonra (féach an tuarascáil iomlán ar shuíomh gréasáin na hOifige chun teacht ar tuilleadh sonraí ar bhásanna in 2014).

Bhí an broincíteas nó an niúmóine ina gcúis bháis 6,708 duine in 1916, sin thart ar chás amháin as gach ochtar. Eitinn (TB) ba chúis le timpeall bás amháin as gach ocht gcinn chomh maith; mharaigh sé 6,471 duine.

Sainaithníodh galar croí mar chúis bháis 5,373 duine agus bhí ailse ina chúis le 2,679 bás.

Mharaigh flú agus galair thógálacha (cosúil leis an mbruitíneach, fiabhras dearg, triuch, diftéire) 2,092 duine.

Tá comparáid mhionsonraithe ar chúiseanna báis idir 1916 agus 2014 sa tuarascáil iomlán ar shuíomh gréasáin na hOifige, ach ba cheart a bheith ar an airdeall agus tú ag féachaint ar na comparáidí seo mar gheall go bhfuil na córais rangaithe arna úsáid don chúis bháis athraithe go mór idir 1916 agus 2014 agus mar gheall go mbeadh sé deacair diagnóis cheart a thabhairt ar chúis bháis in 1916. Fiú leis an caveat tábhachtach seo, is féidir roinnt comparáidí a dhéanamh.

Léirítear sna sonraí do 2014 nach raibh aon bhás mar gheall ar an mbruitíneach, an fiabhras dearg, triuch ná diftéire. Bhásaigh díreach 25 duine ó TB in 2014 cé go raibh broincíteas agus niúmóine ina gcúis le bás 987 duine.

MÓRSHIÚL SOCHRAIDE AG DUL TRÍ
SHRÁID BERKELEY, BAILE ÁTHA CLIATH
TIMPEALL 1904

Tábla 11 Básanna de réir cúise, 1916

Limistéar	Flú & galair thógálacha	Eitinn (TB)	Ailse	Galair chroí	Bainteach le toircheas	Básanna foréignea-cha	Broinci-teas agus Niúmóine	Eile	Básanna iomlána
Éire	2,092	6,471	2,679	5,373	372	1,616	6,708	25,316	50,627
<i>Cúige Laighean</i>	<i>834</i>	<i>2,941</i>	<i>1,196</i>	<i>2,236</i>	<i>118</i>	<i>935</i>	<i>2,987</i>	<i>9,730</i>	<i>20,977</i>
Ceatharlach	30	76	28	81	7	14	57	286	579
Baile Átha Cliath (cathair)	299	1,067	388	635	39	539	1,328	2,946	7,241
Baile Átha Cliath (contae)	111	577	189	316	7	97	340	963	2,600
Cill Dara	30	134	67	132	4	31	124	501	1,023
Cill Chainnigh	68	133	58	134	14	28	138	632	1,205
Laois	28	107	32	95	6	25	96	518	907
An Longfort	45	58	25	40	3	25	82	470	748
Lú	32	104	84	107	7	34	136	590	1,094
An Mhí	26	134	62	157	3	32	124	513	1,051
Uíbh Fhailí	34	115	50	71	9	22	97	461	859
An Iarmhí	23	105	59	102	4	24	119	481	917
Loch Garman	54	230	98	245	13	36	244	915	1,835
Cill Mhantáin	54	101	56	121	2	28	102	454	918
<i>Cúige Mumhan</i>	<i>563</i>	<i>2,125</i>	<i>813</i>	<i>1,947</i>	<i>120</i>	<i>396</i>	<i>1,987</i>	<i>7,960</i>	<i>15,911</i>
An Clár	30	158	58	135	9	19	146	772	1,327
Corcaigh	204	911	358	849	47	173	821	2,879	6,242
Ciarraí	45	280	79	194	20	44	230	1,111	2,003
Luimneach	127	312	97	270	27	51	345	1,277	2,506
Tiobraid Árann Thuaidh	40	104	53	113	5	27	108	522	972
Tiobraid Árann Theas	46	183	85	232	4	42	171	701	1,464
Port Láirge	71	177	83	154	8	40	166	698	1,397
<i>Cúige Chonnacht</i>	<i>319</i>	<i>914</i>	<i>368</i>	<i>613</i>	<i>85</i>	<i>173</i>	<i>1,025</i>	<i>4,743</i>	<i>8,240</i>
Gaillimh	82	335	122	216	31	63	289	1,437	2,575
Liatroim	36	70	40	62	5	18	142	445	818
Maigh Eo	106	266	91	158	29	48	335	1,409	2,442
Ros Comáin	27	118	53	101	12	26	144	739	1,220
Sligeach	68	125	62	76	8	18	115	713	1,185
<i>Cúige Uladb (cuid de)</i>	<i>376</i>	<i>491</i>	<i>302</i>	<i>577</i>	<i>49</i>	<i>112</i>	<i>709</i>	<i>2,883</i>	<i>5,499</i>
An Cabhán	70	106	85	186	9	22	209	783	1,470
Dún na nGall	243	297	145	241	36	65	316	1,424	2,767
Muineachán	63	88	72	150	4	25	184	676	1,262

Foinse: Tuarascáil Bhliantúil an Ard-Chláraitheora, 1916

Básanna de réir aoisghrúpa, 1916 agus 2014

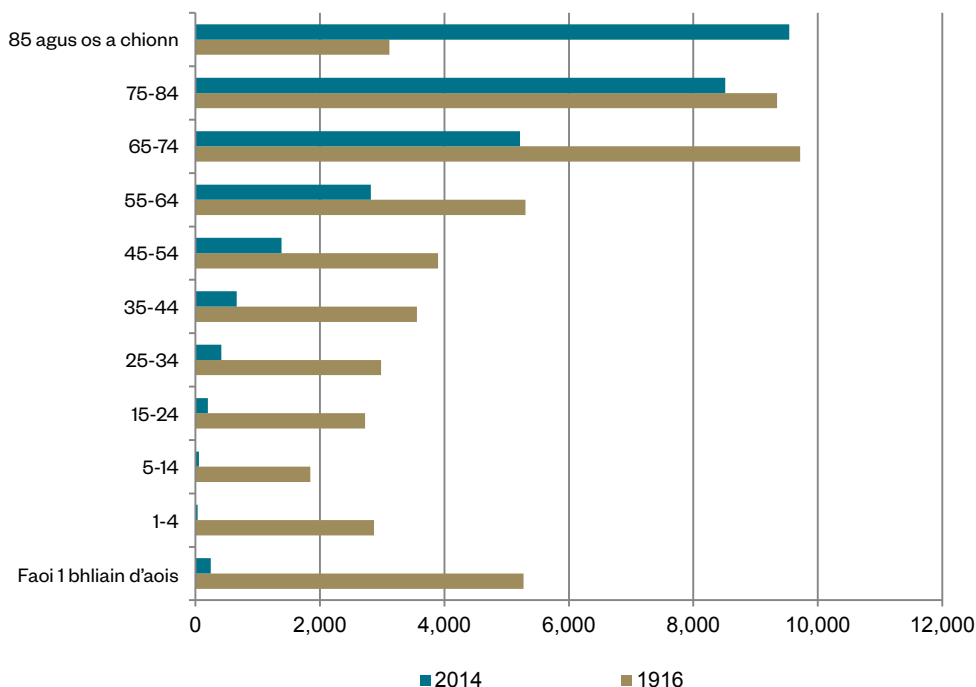
Tharla formhór básanna in 2014 sna haoisghrúpaí níos sine, agus 80% de bhásanna ag tarlú do dhaoine in aois 65 nó níos sine.

Mar chodarsnacht, bhí básanna in 1916 scaipthe amach go cothrom i measc gach aoisghrúpa. Bhain díreach os cionn 10% de bhásanna in 1916 le leanaí faoi 12 mhí d'aois agus bhain beagnach 10% de bhásanna le leanaí idir 1 agus 14 bliana

d'aois. Dá bhrí sin, tharla bás amháin as gach cúig cinn in 1916 do leanbh níos óige ná 15 bliana d'aois.

B'ionann básanna daoine fásta óga idir 15 agus 34 bliain d'aois le díreach os cionn 11% de bhásanna in 1916 agus bhain beagnach 15% de bhásanna leo siúd idir 35 agus 54 bliain d'aois.

Básanna de réir aoisghrúpa, 1916 agus 2014

Tábla 12 Básanna de réir aoisghrúpa, 1916 agus 2014¹

Aoisghrúpa	1916	2014	1916	2014
	líon básanna		%	
Faoi 1 bhliain d'aois	5,271	249	10.4	0.9
1-4	2,869	38	5.7	0.1
5-14	1,847	56	3.6	0.2
15-24	2,724	202	5.4	0.7
25-34	2,983	419	5.9	1.4
35-44	3,557	663	7.0	2.3
45-54	3,898	1,383	7.7	4.8
55-64	5,303	2,816	10.5	9.7
65-74	9,715	5,217	19.2	17.9
75-84	9,343	8,513	18.5	29.3
85 agus os a chionn	3,117	9,539	6.2	32.8
Iomlán na mBásanna	50,627	29,095	100.0	100.0

Foinsí: Tuarascáil an Ard-Chláraitheora, 1916; Staitisticí Beatha CSO

¹Tá na sonraí do 2014 sealadach

MÓRSHIÚL SOCHRAIDE AG DUL TRÍ SHRÁID BERKELEY, BAILE ÁTHA CLIATH
TIMPEALL 1904

Ionchais saoil ag aoiseanna éagsúla, 1911 agus 2011

Tá ionchas saoil méadaithe go mór ó 1911 do gach aoisghrúpa, agus an méadú is mó i measc na n-aoisghrúpaí níos óige.

D'fhéadfadh buachaill a rugadh in 2011 bheith ag súil go mairfeadh sé beagnach 25 bliain níos faide ná buachaill óg a rugadh in 1911, agus an t-ionchas saoil tráth breithe do bhuachaillí ag méadú ó 53.6 bliain go dtí 78.3 bliain idir 1911 agus 2011.

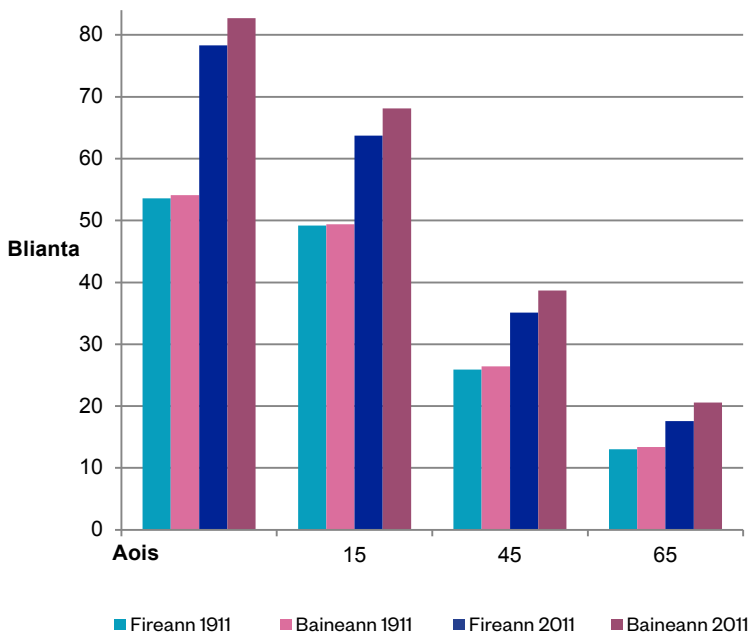
D'fhéadfadh cailín a rugadh in 2011 bheith ag súil go mairfeadh sí beagnach 28.6 bliain níos faide ná cailín a rugadh in 1911, agus an t-ionchas saoil tráth breithe do chailíní ag méadú ó 54.1 bliain go dtí 82.7 bliain thar an tréimhse céanna seo.

Tháinig méadú 14.5 bliana ar ionchas saoil do bhuachaillí in aois 15 bliana le 100 bliain anuas agus tá 18.7 mbliana sa bhreis d'ionchas saoil ag cailíní den aois céanna i gcomparáid le cailíní in 1911.

Bhí 13 bliana, ar an meán, fágtha ar an saol ag fear a bhí 65 bliain d'aois in 1911 agus 100 bliain níos déanaí bhí 17.6 mbliana ag fear den aois sin, méadú 4.6 bliana. Bhí méadú níos fabhraí fós do mhná in aois 65, agus 7.2 mbliana sa bhreis acu le 100 bliain anuas.

Dá bhrí sin, d'fhéadfadh bean in aois 65 bliain in 1911 bheith ag súil go mairfeadh sí 13.4 bliana eile ach faoi 2011 bhí ionchas saoil de os cionn 20 bliain ag bean den aois céanna.

Ionchas saoil, 1911 agus 2011

Tábla 13 Ionchais saoil ag aoiseanna éagsúla, 1911 agus 2011

Aois	Blianta					
	Fireann		Baineann		Méadú in ionchais saoil	
	1911	2011	1911	2011	Fireann	Baineann
0	53.6	78.3	54.1	82.7	24.7	28.6
15	49.2	63.7	49.4	68.1	14.5	18.7
25	41.0	54.1	41.4	58.2	13.1	16.8
35	33.5	44.6	33.8	48.4	11.1	14.6
45	25.9	35.1	26.4	38.7	9.2	12.3
55	18.9	26.0	19.2	29.4	7.1	10.2
65	13.0	17.6	13.4	20.6	4.6	7.2
75	8.0	10.6	8.2	12.7	2.6	4.5

Foinse: Táblaí Básmbaireachta na hÉireann, CSO

Geilleagar

Tábla 14 Onnmhairí agus allmhairí bliantúla ag calafoirt in Éirinn i bpraghsanna reatha agus tairiseacha, 1910-1916	43
Tábla 15 Ioncam agus caiteachas rialtais in Éirinn, 1911-1917	45
Tábla 16 Praghsanna miondíola i mbailte na hÉireann in 1914 agus arna nuashonrú chuig 2014 ag úsáid an Praghasinnéacs Tomhaltóirí	47
Tábla 17 An líon feirmeacha, 1915 agus 2010	50
Tábla 18 An líon gluaisteáin faoi cheadúnas reatha de réir contae, 1915 agus 2014	52

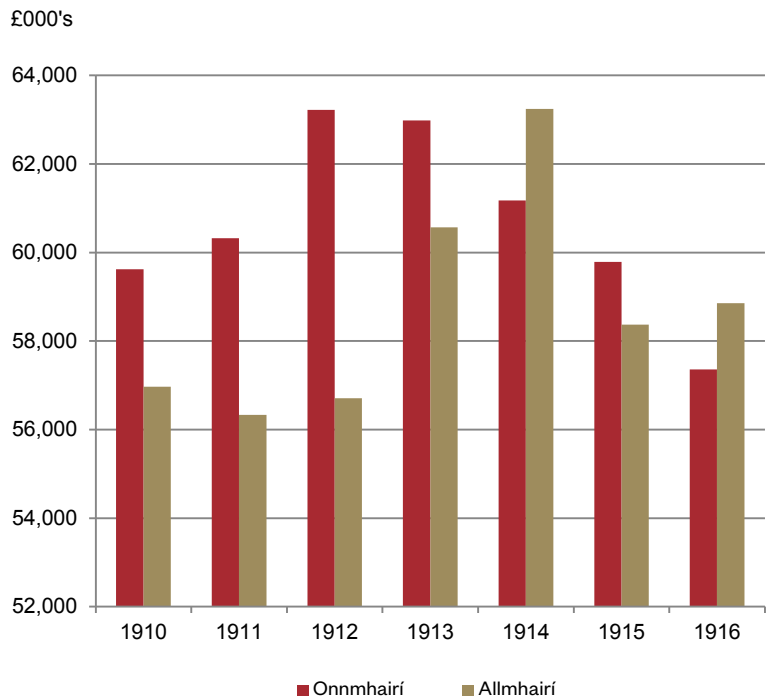
Onnmhairí agus allmhairí bliantúla ag calafoirt in Éirinn i bpraghsanna reatha agus tairiseacha, 1910-1916

Níl aon Chuntais Náisiúnta ar fáil d'Éirinn in 1916. Mar sin féin, is féidir roinnt príomhtháscairí a úsáid chun measúnú a dhéanamh ar choinníollacha eacnamaíocha in Éirinn agus chun measúnú a dhéanamh ar an gcaoi go raibh ag éirí le geilleagar na hÉireann in 1916. Tugtar táscaire maith sa tábla thíos maidir le luach na n-allmhairí agus na n-onnmhairí léargas maith maidir le gníomhaíocht gheilleagrach (tabhair faoi deara go dtagraíonn

na sonraí seo d'oileán na hÉireann). Bhí easnamh £2.7 milliún in 1910 san iarmhéid trádála, i.e. bhí luach na n-allmhairí níos mó ná luach na n-onnmhairí.

Mhéadaigh an t-easnamh seo chuig £6.5 milliún faoi 1912 sular thit in 1913 agus iompú ina bharrachas £2.1 milliún in 1914. Faoi 1916, b'ionann an barrachas san iarmhéid trádála agus £1.5 milliún.

Onnmhairí agus allmhairí bliantúla ag calafoirt in Éirinn i bpraghsanna tairiseacha 1904, don tréimhse 1910-1916

Tábla 14 Onnmhairí agus allmhairí bliantúla ag calafoirt in Éirinn i bpraghsanna reatha agus tairiseacha, 1910-1916¹

£ mílte

Bliain	Allmhairí		Onnmhairí		Onnmhairí lúide Allmhairí
	Praghsanna reatha	Praghsanna tairiseacha 1904	Praghsanna reatha	Praghsanna tairiseacha 1904	Praghsanna tairiseacha 1904
1910	66,431	59,624	65,896	56,968	-2,656
1911	67,610	60,322	65,071	56,330	-3,992
1912	73,953	63,221	67,168	56,710	-6,511
1913	74,467	62,986	73,877	60,567	-2,419
1914	73,995	61,176	77,311	63,243	2,067
1915	87,950	59,790	84,463	58,372	-1,418
1916	105,205	57,358	107,171	58,858	1,500

Foinse: Tuarascáil ar an Trádáil in Allmhairí agus Onnmhairí ag Calafóirt na hÉireann i rith na bliana dar críoch an 31 Nollaig 1916
¹Tagraíonn na sonraí sa tábla seo d'óileán na hÉireann.

Ioncam agus caiteachas rialtais in Éirinn, 1911-1917

Chaith an Rialtas £11.5 milliún ar oileán na hÉireann in 1911 agus chruinnigh sé £10.7 milliún in ioncam, rud a d'fhág easnamh timpeall £0.8 milliún. Faoi 1916, bhí an seasamh fíoscach foriomlán in Éirinn an-fhabhrach do Rialtas na Breataine, agus barrachas an-suntasach £11 milliún i gcuntais an Rialtais.

Easnamh £0.8 milliún a bhí ann in 1911, roimh thús an Chéad Chogaidh Dhomhanda. Faoi 1915 (bliain amháin tar éis tús an chogaidh), bhí borradh tagtha ar na cuntais agus barrachas £5.3 milliún ann.

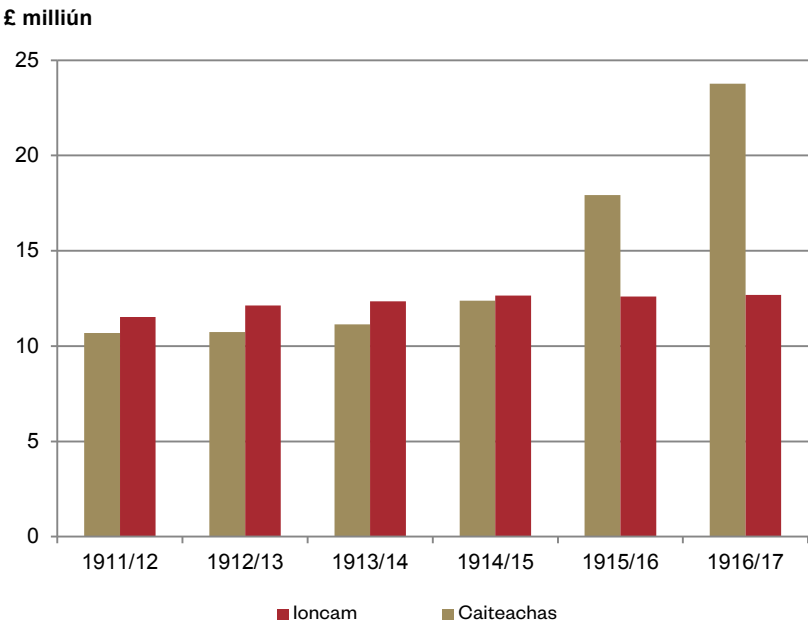
Faoi 1916, chruinnigh Rialtas na Breataine beagnach £24 milliún in Éirinn ach níor

caitheadh ach díreach os cionn leath de seo (£12.6 milliún) in Éirinn, rud a d'fhág barrachas os cionn £11 milliún, ar cuireadh i dtreo an comhar cogaidh sa Bhreatain é.

Chuir cánacha ar earraí iompórtáilte cosúil le tae, siúcra agus tobac agus dleachtanna méadaithe ar tháirgí alcóil, mar aon le hísliú an teorainn díolúine do cháin ioncaim, leis an méadú mór in ioncam an Rialtais idir 1913 agus 1916.

B'ionann an t-ioncam iomlán a bhailigh Rialtas na Breataine in 1916 agus £564.7 milliún agus b'ionann an t-ioncam a cruinníodh in Éirinn agus timpeall 4% de seo.

Ioncam agus caiteachas rialtais in Éirinn, 1911-1917

Tábla 15 Ioncam agus caiteachas rialtais in Éirinn, 1911-1917¹

£

Bliain	Ioncam Rialtais	Caiteachas Rialtais	Iarmhéid
1911/12	10,688,000	11,533,500	-845,500
1912/13	10,731,500	12,137,000	-1,405,500
1913/14	11,134,500	12,357,000	-1,222,500
1914/15	12,389,500	12,656,000	-266,500
1915/16	17,929,000	12,597,000	5,332,000
1916/17	23,766,500	12,686,000	11,080,500

Foinse: *The Public Finances of Ireland, Journal of the Statistical and Social Enquiry Society of Ireland, January 1920, Professor C.H. Oldham*

¹Tagraíonn na sonraí sa tábla seo d'oileán na hÉireann.

Praghsanna miondíola i mbailte na hÉireann 1914¹ agus arna nuashonrú chuig 2014² ag úsáid an Praghasinnéacs Tomhaltóirí

Bailíodh na praghsanna miondíola seo do bhia i mbailte na hÉireann (ar oileán iomlán na hÉireann) in 1914 le húsáid mar sonraí sa Phraghasinnéacs Tomhaltóirí (CPI).

Cé gur tír talmhaíochta a bhí in Éirinn, agus go leor bainne úr á táirgeadh inti, bhí bainne comhdhlúite (táirgí Éireannacha agus iompórtáilte araon) mar mhír sa CPI. Míniú amháin air seo is ea go raibh sé deacair bainne úr a iompar agus a stóráil mar gheall nach raibh mórán fáil ag daoine ar chuisniú 100 bliain ó shin.

Ní áirítear sicín ná iasc ar an liosta de mhíreanna bia a úsáideadh don CPI in 1914, a thugann le fios nár ceannaíodh iad go rialta, ach is dócha go raibh daoine a raibh a sicíní féin acu agus a bhí ag iascach iad féin á n-ithe.

Bhí praghas tugtha ar dhá chineál éagsúla tae in 1914 – an tae is fearr agus an tae is saoire. Is ionann an praghas ar an tae is fearr, arna nuashonrú chuig praghsanna 2014 leis an bPraghasinnéacs Tomhaltóirí (CPI), agus €15.92 an phunt, praghas a bhí an-daor d'fhormhór na dteaghlach. Bhí an tae ba shaoire, ag €9.79 an phunt i bpraghsanna 2014, daor chomh maith. Is ionann an meánphraghas ar an tae is saoire in ollmhargadh sa lá atá inniu ann agus thart ar €2.30 an phunt (díreach os cionn 450 gram).

Gné shuimiúil de na praghsanna miondíola a bailíodh in 1914 chun an t-innéacs um chostas cónaithe don Bhreatain Mhór agus d'Éirinn a chur i dtoll a chéile is ea nár luadh alcól. Ba í cuspóir an innéacs um chostas cónaithe 1914 bunriachtanais leasa an lucht oibre a thomhas agus dá bhrí sin is dócha nár measadh gurbh fhiú alcól a thomhas.

Tábla 16 Praghsanna miondíola i mbailte na hÉireann 1914¹ agus arna nuashonrú chuig 2014² ag úsáid an Praghasinnéacs Tomhaltóirí (CPI)

Earra Bia	Méid	Meánphraghas, 1914 ¹	Nuashonruithe go dtí 2014 ag úsáid CPI
Mairteoil	ar lb	8.0d	€3.67
Caoireoil	ar lb	8.6d	€4.90
Gríscíní muiceola	ar lb	8.9d	€4.90
Ispíní muiceola	ar lb	8.7d	€4.90
Bagún	ar lb	9.2d	€4.90
Im, uachtarlann Éireannach	ar lb	13.9d	€7.35
Im, feirmeoirí Éireannacha	ar lb	12.6d	€6.12
Cáis	ar lb	9.8d	€4.90
Margairín, 1ú grád	ar lb	7.6d	€3.67
Margairín, 2ú grád	ar lb	6.2d	€3.67
Blonag	ar lb	7.1d	€3.67
Bainne, úr	ar chárt	2.5d	€1.22
Bainne comhdhlúite, Éireannach	ar stáin 1 lb	6.8d	€3.67
Bainne comhdhlúite, iompórtáilte	ar stáin 1 lb	7.2d	€3.67
Uibheacha, 1ú grád	an dosae	9.6d	€4.90
Arán	ar bhuilín 2lb	3.2d	€1.22
Plúr, tí	ar 14lb	19.8d	€9.79
Mín choirce	ar 14lb	21.1d	€11.02
Rís	ar stáin lb	2.8d	€1.22
Prátaí, sean	ar 14lb	5.5d	€2.45
Tae, is fearr	ar lb	30.3d	€15.92
Tae, is saoire	ar lb	18.1d	€9.79
Siúcra, gránaithe bán	ar lb	2.2d	€1.22
Subh	ar lb	6.6d	€3.67

47

Foinst: Praghsanna miondíola i mbailte na hÉireann ina raibh 500 cónaitheoir nó níos mó mar a bhailigh oifigigh Oifig an Phoist.

¹Cuirtear praghsanna in 1914 in iúl i bpinginí áit ar ionann 8.6d agus 8.6 pgingin (in 1914 bhí 12 pgingin i scilling ambáin agus 20 scilling i bpunt ambáin). Tagraíonn na sonraí sa tábla seo d'óileán na hÉireann.

²D'fhéadfadh sé go bhfuil an praghas nuashonraithe céanna in 2014 ag roinnt praghsanna a bhfuil luach mórán mar a chéile acu in 1914.

FIR INA SEASAMH TAOBH AMUIGH DE THEACH TABHAIRNE L.A. RYAN, BAIRILLÍ
JOHN JAMESON & SONS Á dTAISPEÁINT. SRÁID THOMÁIS, PORT LÁIRGE

An líon feirmeacha, 1915 agus 2010

Níl na sonraí maidir leis an líon feirmeacha do na blianta 1915 agus 2010 inchomparáide go díreach mar gheall ar athruithe leis an mbealach a bhailítear sonraí ar an talmhaíocht. Mar sin féin, léiríonn na sonraí atá ar fáil do na blianta 1915 agus 2010 meath suntasach sa líon feirmeacha le céad bliain anuas.

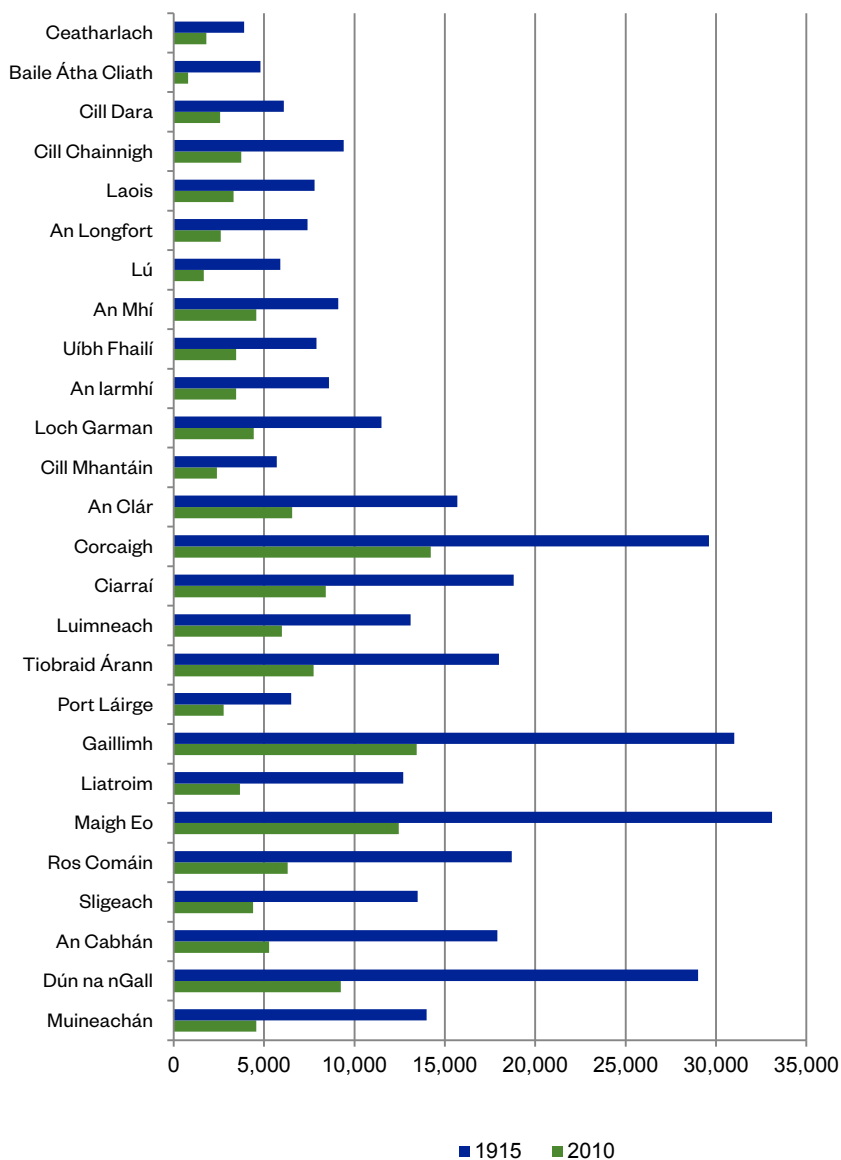
In 1915, bhí 359,700 feirm os cionn acra amháin in Éirinn agus faoi 2010 bhí sé seo laghdaithe chuig 139,860 feirm os cionn heicteár (cothrom le 2.5 acra), laghdú os cionn 60% sa líon feirmeacha thar thréimhse céad bliain.

Chonacthas laghduithe móra sa líon feirmeacha idir 1915 agus 2010 i ngach contae in Éirinn. Ba iad na contaetha ina raibh an céatadán de laghdú is mó i rithe na tréimhse seo ná Baile Átha Cliath le titim 83%, agus Lú le titim 72%. Tá baint ag an laghdú mór seo sa líon feirmeacha i mBaile Átha Cliath le scaipeadh tíreolaíoch cheantar uirbeach Bhaile Átha Cliath le 100 bliain anuas. Tháinig laghdú 71% ar an líon feirmeacha i Liatroim agus sa Chabhán sa tréimhse chéanna.

Tharla na laghduithe ba lú i bhfeirmeacha sa Mhí, i gCorcaigh, i gCeatharlach agus i Luimneach, áiteanna a raibh titim timpeall 50% ar an líon feirmeacha.

An líon feirmeacha, 1915 agus 2010

Tábla 17 An líon feirmeacha, 1915 agus 2010

	1915	2010	% athraithe sa líon feirmeacha
Éire	359,700	139,860	-61.1
<i>Cúige Laighean</i>	<i>88,100</i>	<i>34,814</i>	<i>-60.5</i>
Ceatharlach	3,900	1,802	-53.8
Baile Átha Cliath	4,800	798	-83.4
Cill Dara	6,100	2,578	-57.7
Cill Chainnigh	9,400	3,737	-60.2
Laois	7,800	3,312	-57.5
An Longfort	7,400	2,601	-64.9
Lú	5,900	1,676	-71.6
An Mhí	9,100	4,569	-49.8
Uíbh Fhailí	7,900	3,462	-56.2
An Iarmhí	8,600	3,459	-59.8
Loch Garman	11,500	4,426	-61.5
Cill Mhantáin	5,700	2,394	-58.0
<i>Cúige Mumhan</i>	<i>101,700</i>	<i>45,675</i>	<i>-55.1</i>
An Clár	15,700	6,550	-58.3
Corcaigh	29,600	14,222	-52.0
Ciarraí	18,800	8,412	-55.3
Luimneach	13,100	5,991	-54.3
Tiobraid Árann	18,000	7,739	-57.0
Port Láirge	6,500	2,761	-57.5
<i>Cúige Chonnacht</i>	<i>109,000</i>	<i>40,284</i>	<i>-63.0</i>
Gaillimh	31,000	13,445	-56.6
Liatroim	12,700	3,673	-71.1
Maigh Eo	33,100	12,458	-62.4
Ros Comáin	18,700	6,313	-66.2
Sligeach	13,500	4,395	-67.4
<i>Cúige Uladh (cuid de)</i>	<i>60,900</i>	<i>19,087</i>	<i>-68.7</i>
An Cabhán	17,900	5,282	-70.5
Dún na nGall	29,000	9,240	-68.1
Muineachán	14,000	4,565	-67.4

Foinse: Feirmeoireacht ó thréimhse an Ghorta Mór, CSO agus Áireamh Talmhaíochta 2010, CSO

An líon gluaisteán faoi cheadúnas reatha de réir contae, 1915 agus 2014

Bhí 9,850 gluaisteán cláraithe in Éirinn faoi 1915, agus roinnt gluaisteán cláraithe i ngach contae in Éirinn. Is i gcúige Laighean a bhí os cionn 60% de na gluaisteáin sa tír cláraithe ag an am sin, 3,331 acu seo i mBaile Átha Cliath. Faoi 2014, bhí os cionn 1.9 milliún gluaisteán in Éirinn agus díreach os cionn 500,000 díobh seo i mBaile Átha Cliath.

In 1907, cuireadh ar taispeáint na chéad ghluaisteáin Ford a chonacthas riamh in Éirinn ag Seó Gluaisteáin na hÉireann a reáchtáladh ag Cumann Ríoga Bhaile Átha Cliath (RDS) i nDroichead na Dothra. Faoi 1913, bhí 600 Ford díolta ar fud na hÉireann.

In 1917, bhunaigh Henry Ford monarcha i gCorcaigh, Henry Ford & Son Ltd, a tosaíodh mar fhiontar príobháideach agus ina dhiaidh sin a bhí mar rannóg den Ford Motor Company. Ba iad tarracóirí Ford na chéad tarracóirí a táirgeadh ar scála ollmhór agus na chéad tarracóirí feirme a bhí inacmhainne don ghnáthfheirmeoir. D'fhág an chéad tarracóir Fordson an líne chóimeála i gCorcaigh in 1919 agus faoi dheireadh na bliana sin bhí 303 tarracóir tógtha i gCorcaigh.¹

¹<http://www.ford.ie/AboutFord/CompanyInformation/HistoryOfFord>

Gluaisteáin Cláraithe

1915

9,850

2014

1,900,000

193
uaire níos mó
gluaisteáin
cláraithe in 2014

Tábla 18 An líon gluaisteán faoi cheadúnas reatha de réir contae, 1915 agus 2014¹

Limistéar	1915	2014
Éire	9,850	1,943,868
<i>Cúige Laighean</i>	<i>6,149</i>	<i>1,032,063</i>
Ceatharlach	256	26,428
Baile Átha Cliath	3,331	503,726
Cill Dara	657	93,014
Cill Chainnigh	265	41,108
Laois	141	30,743
An Longfort	68	16,093
Lú	192	47,300
An Mhí	513	77,137
Uíbh Fhailí	127	30,397
An Iarmhí	221	37,220
Loch Garman	177	66,173
Cill Mhantáin	201	62,724
<i>Cúige Mumhan</i>	<i>2,193</i>	<i>567,372</i>
An Clár	152	52,805
Corcaigh	847	239,743
Ciarraí	162	65,478
Luimneach	391	84,344
Tiobraid Árann	372	72,856
Port Láirge	269	52,146
<i>Cúige Chonnacht</i>	<i>988</i>	<i>230,217</i>
Gaillimh	243	104,380
Liatroim	169	13,458
Maigh Eo	178	54,531
Ros Comáin	123	30,454
Sligeach	275	27,394
<i>Cúige Uladh (cuid de)</i>	<i>520</i>	<i>114,216</i>
An Cabhán	128	28,980
Dún na nGall	231	61,352
Muineachán	161	23,884

Foinse: Eolaire Gluaisteáin na hÉireann 1915–1916, an Roinn Iompair, Turasóireachta agus Spóirt

¹Sonraí cláraithe do 1915 agus sonraí ceadúnaithe do 2014.

Tá ceadúnú éagsúil ó chlárú sa mbéid is go mbíonn feithicil ceadúnaithe nuair a eistear diosca mótarachánach bailí don chéad uair. Tarlaíonn clárú nuair a fhaigheann feithicil a phláta ceadúnais (uimhir chláraithe) don chéad uair.

19
20 16

Daonáireamh, doiciméid cartlainne agus páirtithe in Éirí Amach 1916

Reachtáladh Daonáireamh sna blianta 1901 agus 1911 in Éirinn agus rinneadh na tuairisceáin tí agus taifid choimhdeacha díobh a dhigitiú le blianta beaga anuas. Tá na cáipéisí seo ar fáil anois ar shuíomh gréasáin na Cartlainne Náisiúnta (<http://www.census.nationalarchives.ie/>). Sna leathanaigh seo a leanas tá beathaisnéisí gairide ar sheisear de na fir agus mná a bhí páirteach in Éirí Amach 1916, chomh maith lena dtuairisceáin Daonáirimh. Ina theannta sin, tá roinnt cáipéisí ó Leabharlann Íomhánna na Cartlainne Náisiúnta (RA) i Londain maidir le himeachtaí an Éirí Amach. Tá ábhar breise le fáil i bpríomhthuaisc ‘An saol in Éirinn sa bhliain 1916: Scéalta ó staitisticí’ ar shuíomh gréasáin na hOifige (www.cso.ie), ina measc cóipeanna de thuairisceáin Daonáirimh de chuid go leor daoine a raibh baint acu le hÉirí Amach na Cásca, seachtar sínitheoirí an Fhorógra san áireamh.

Doiciméid cartlainne	56
An Chuntaois Markievicz, née Gore Booth	62
An Dr Kathleen Lynn	68
Kathleen Clarke, née Daly	72
Tomás Ó Cléirigh	76
Pádraic Mac Piarais	80
Seamus Ó Conghaile	86

Daoradh chun báis don Chuntaois Markievicz

Nóta ó dhíospóireacht inmheánach Arm na Breataine maidir lenar cheart an Chuntaois Markievicz a chur chun báis. Ciontaíodh le hArmchúirt í agus daoradh chun báis í

57A

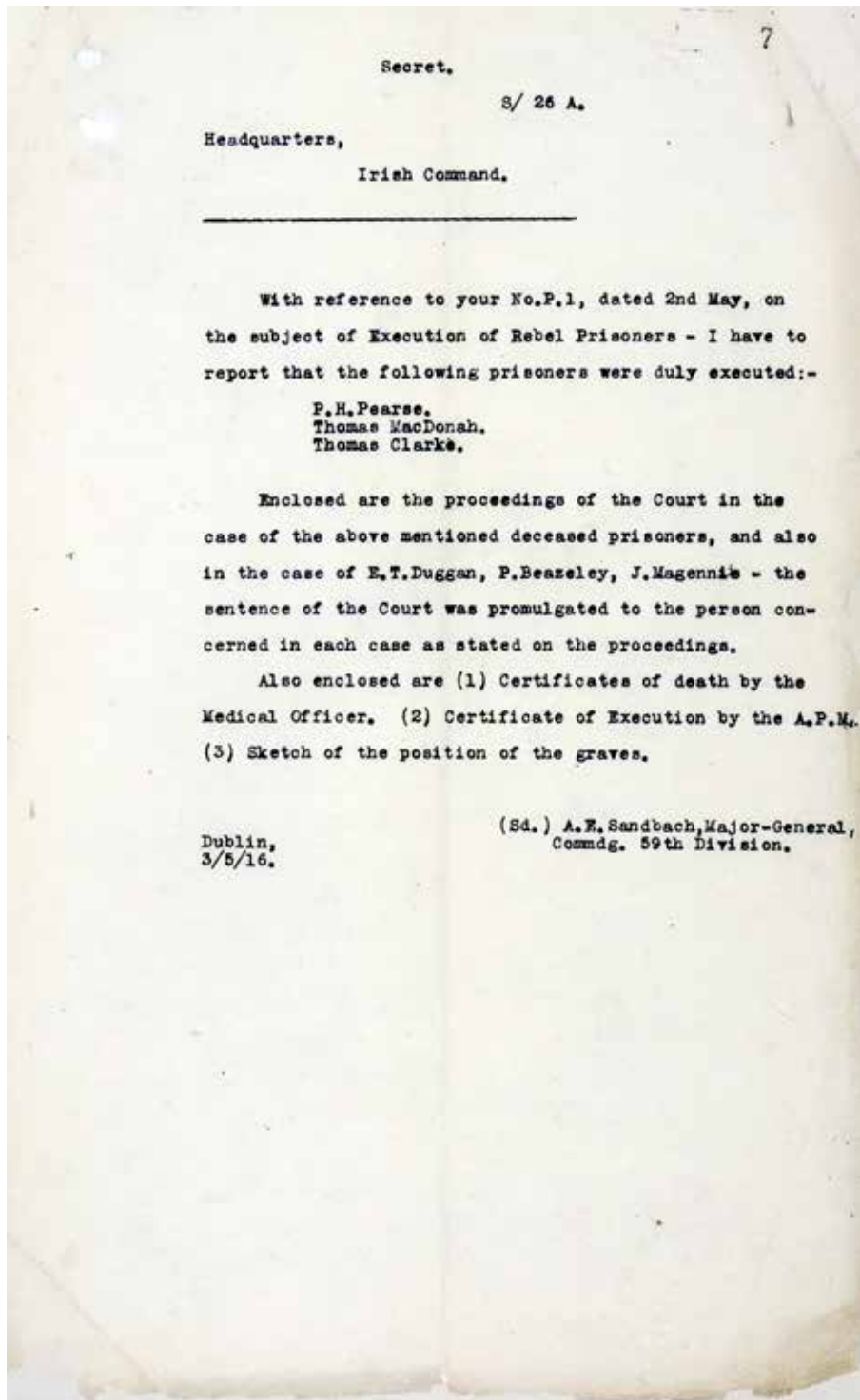
Register No. <i>copy</i>	Minute Sheet No.
<p>A.G.</p> <p>General Maxwell has written to the F.M.C. in C. asking whether in the event of Countess Markevitch being convicted by Court Martial and sentenced to death, the sentence should be carried out. He says "She is a lady who has taken a leading part as a Commander and I will try her as she is bloodguilty and dangerous. I am of opinion that this is a case of a woman who has forfeited the privilege of her sex. We cannot allow our soldiers to be shot down by such like. She has a following who see something to admire in her."</p> <p>The Field Marshal thinks you will probably like to take the Prime Minister's instructions, but he will be glad of an answer this afternoon as early as possible, to enable him to telegraph to Sir John Maxwell.</p> <p style="text-align: right;">(Sd.) F.C. Shaw, Maj. Gen. G.S.</p> <p>Horse Guards 3.5.16.</p> <p style="text-align: right;">G.H.Q., H.F.</p> <p>I have spoken to the Prime Minister's Private Secretary who will communicate direct with the F.M.C. in C. on the subject.</p> <p style="text-align: right;">(Initd.) C.F.M.M. A.G.</p> <p>3.5.16.</p>	

[P.T. OVER.]

(S.O. 225) W11224297. 5000. 2014. 2015. 2016

Fógra maidir le cur chun báis an Phiarsaigh, Mhic Donnacha agus Uí Chléirigh

Fógra ón Maorghinearál A.E. Sandbach inar leagadh amach na himeachtaí timpeall ar chur chun báis Phádraic Mhic Phiarais, Thomáis Mhic Dhonnacha agus Thomáis Uí Chléirigh

Daoradh báis curtha i gcrích ar phríosúnaithe Mac Piarais, O'Hanrahan, Pluincéad agus Daly

Fógra ó Dhún Richmond chuig Ceanncheathrú an Airm maidir le cur chun báis Liam Mhic Piarais, Michael O'Hanrahan, Sheosaimh Phluincéid agus Ned Daly.

Confidential.

RICHMOND BARRACKS
DUBLIN.

From Officer i/c Prisoners

to 178th Inf. Bde.

1. I return herewith minute re executions

2. I carried out the sentence on the
WILLIAM PEARSE. four prisoners named in the
MICHAEL O'HANRAHAN. margin at the time and place
JOSEPH PLUNKETT. and in the manner specified and
EDWARD DALY. enclose medical certificate of
death.

3. I enclose certificate from the
Officer i/c Burial Party showing
position of graves.

4-5-16.

Signed. C. Harold Meathurst.
Major.
Officer i/c Prisoners.

Achrann i mBaile Átha Cliath, básuithe le stopadh go dtí go bhfógrófar a mhalairt

Teileagram ó oifig an Phríomh-Aire i Londain chuig an gCeanncheathrú Míleata i mBaile Átha Cliath ag treorú go stopfaí básuithe go dtí go bhfógrófaí a mhalairt

Office Stamp
A.G. *Prime Minister*
Cipher

746 *Counter No.*
Foreign No.
Handed over to cable comp. at

POST OFFICE TELEGRAPHS.

Government Despatch.
To be forwarded by the best route available.

I Certify that this Telegram is sent on the business of the
Signature
For use of Post Office

Refuse	A. M.	P. M.	No. of Chargeable Words (If in Cipher) No. of plain Words Groups Ciphers	Service Instructions AS TO ROUTE.	Charges	£.	s.	d.
Code Time				10/5/16	Telegram Repetition Acknowledgment Reply Echo Ciphers No direction Special Charges Total			
Sent at								
To			Counterman to sign here					
By me								

The Name and Address of the Sender, if to be telegraphed, must be written at the end of the Telegram.

TO { *Commander Dublin*

A.G. 10th a.m. Prime Minister
directs that no more executions are
to take place till further orders
adulatory
sent 4.30 pm. 10.5.16.
copy to Mr. C. Home. 4.40 pm.
K. G. M.
sent on telephone in instructions from Mr. Tennant
to A.G.

**An Chuntaois
Constance
Markievicz,
née Gore Booth
(1868-1927)**

**An Dr Kathleen
Lynn
(1874-1955)**

**Kathleen Clarke,
née Daly
(1878-1972)**

In aois 43 tráth
Dhaonáireamh 1911

Seoladh Daonáirimh
1911:

1 Ballinvoher,
Drumcliff East, Sligo

In aois 37 tráth
Dhaonáireamh 1911

Seoladh Daonáirimh
1911:

9 Belgrave Road,
Rathmines, Dublin

In aois 33 tráth
Dhaonáireamh 1911

Seoladh Daonáirimh
1901:

No 21 Lower William
Street, Limerick

Seoladh Daonáirimh
1911:

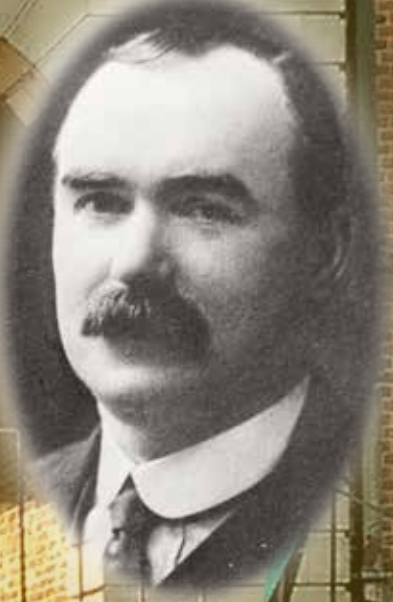
59 St. Patrick's Road,
Drumcondra, Dublin

Tomás Ó Cléirigh
(1858-1916)

Pádraic
Mac Piarais
(1879-1916)

Seamus
Ó Conghaile
(1868-1916)

In aois 53 tráth
Dhaonáireamh 1911

Seoladh Daonáirimh
1911:

59 St. Patrick's Road,
Drumcondra, Dublin

In aois 31 tráth
Dhaonáireamh 1911

Seoladh Daonáirimh
1911:

20.2 Harold Grange
(Whitchurch, Dublin)

In aois 43 tráth
Dhaonáireamh 1911

Seoladh Daonáirimh
1901:

54.3 in Pimlico (1-24;
36-77) (Merchants
Quay, Dublin

Seoladh Daonáirimh
1911:

70 Lotts Road, South
(Pembroke West,
Dublin)

An Chuntaois Constance Markievicz, née Gore Booth (1868-1927)

In aois 43 tráth Dhaonáireamh 1911

62

Níl aon taifead den Chuntaois Markievicz i nDaonáireamh 1911. Tá seans ann go raibh sí i bpríosún ag an am¹, mar in 1911 gabhadh í nuair a ghlac sí páirt i léirsiú in aghaidh chuairt Rí Sheoirse V go hÉirinn, nó mar shuфраigéid b'fhéidir gur dhiúltaigh sí an fhoirm daonáirimh a líonadh amach. Tá taifead Daonáirimh, áfach, ar a hiníon Maeve (9 mbliana d'aois), a chónaigh i Sligeach le máthair Constance, Georgina Gore Booth, a bhí 67 ag an am. Tháinig an mháthair agus an iníon ar ais le chéile nuair a bhí Maeve 20 agus a máthair 53. Níor aithin Maeve a máthair agus b'éigean cuir ina luí uirthi gurbh í a bhí ann.²

Seoladh Daonáirimh 1911:
1 Ballinvoher, Drumcliff East, Sligo.³

Seachas Maeve agus a mamó, bhí cúigear eile sa teach. Thug cuairteoir chuig an teach, Janet Claigton (22), máistreás mar

an post a bhí aici. Bhí triúr searbhóntaí ban: Kane Johnson (22), bean choimhdeachta; Lizzie McGloghlan (24), cailín freastail; agus Mary Feeheley (26), cócaire. Bhí buachaill stábla ann chomh maith, Tom McKeown (15). Is suimiúil é an meascán de reiligiún sa teach. Bhí Georgina Gore Booth agus an cuairteoir, Janet Claigton, ina mbaill d'Eaglais Shasana agus bhí Maeve agus beirt de na searbhóntaí, Kane Johnson agus Lizzie McGloghlan, ina mbaill d'Eaglais na hÉireann. Caitlicigh a bhí sa chócaire, Mary Feeheley agus sa bhuachaill stábla, Tom McKeown.

Seoladh Daonáirimh 1911:
44 St. Stephen's Green East Dublin.³

Tá taifead Daonáirimh chomh maith ar Chunta Casimir Dunin Markievicz, fear céile coimhthithe na Cuntaoise Markievicz, a bhog chuig an Úcráin in 1913. Taifeadadh é mar chónaitheoir agus mar fhear uasal Polannach in aois 37 ar oíche an Daonáirimh.

Rugadh Constance Gore Booth in 1868 i Londain agus tógadh

í i dTeach Lios an Daill, Contae Shligigh. Iníonacha leis an mBairnéad agus taiscéalaí Artach Sir Henry Gore Booth agus lena bhean chéile Georgina ba ea Constance agus a deirfiúr Eva. Cuireadh an bheirt cailíní in aithne na Banríona Victoria ag Pálás Buckingham ach d'ainneoin an cúla seo, ba ghníomhaithe sóisialta móra le rá, agus ba thacadóirí le ceart vótála na mban agus le gluaiseacht phoblachtach na hÉireann iad an bheirt deirfiúracha.

Phós Constance an Cunta Polannach Casimir Dunin Markievicz in 1900 agus rugadh a hiníon Maeve in 1902

Bhí Constance gníomhach i bpolaitíocht náisiúnach agus in 1908 chuaigh sí le Sinn Féin agus grúpa ban Maud Gonne, Inghindhe na hÉireann. Scríobhadh sí píosaí rialta le haghaidh Bean na h-Éireann. Ba é seo an chéad iris náisiúnach ban in Éirinn agus bhunaigh Helena Molony é, duine a bheadh mar dhlúthchara ag Markievicz ina dhiaidh sin. Chas sí ar Maud Gonne le linn an ama seo a d'iarr uirthi aire a thabhairt

do ranganna buachaillí. “I gave over to her the boys’ classes which we ran and which were too much for the Inghinidhe as the boys wore so unruly. The Countess managed then wonderfully and we never had a day’s trouble with them once she took them over.”⁴ In 1909, bhunaigh sí Na Fianna, eagraíocht chun druileanna míleata agus úsáid arm a mhúineadh do bhuachaillí. I rith Frithdhúnaidh 1913 d’oibrigh “Madame” mar a tugadh uirthi, sa teach anraith. Reáchtáil sí an t-iosta bia d’oibríthe frithdhúnta ina teach agus chuidigh Maud Gonne agus a gcairde sóisialacha agus feimineacha leo. Ghéill sí na buntáistí a bhain le bheith ina ball den aicme rialaithe Angla-Éireannach chun a cuid ama a thabhairt don lucht oibre i mBaile Átha Cliath. “Mme. Markievicz, who was a great friend of mine, ran a soup kitchen in Liberty Hall, while the workers’ strike was on. She was a great woman and I always think she does not get the credit she should. Seán Ó Faolain and O’Casey make me angry with their sneers at her in their books.”

Níl aon dabht ach go raibh sí ina ceannaire ban mór le rá in Éirí Amach na Cásca a thosaigh ar an 24 Aibreán 1916. Sufraigeid agus sóisialach a bhí

in Constance Markievicz agus bhí sí ina ball d’Arm Cathartha na hÉireann, a bhunaigh Séamus Ó Conghaile. Bhí sí ina hOifigeach i rith an Éirí Amach a thug teidlíocht di orduithe a thabhairt, cinntí oirbheartaíocha a dhéanamh agus airm a iompar. I rith an Éirí Amach, bhí sé i gceist go dtaistealódh sí timpeall na n-urphost éagsúla i ngluaisteán an Dr Kathleen Lynn ach nuair a shroich sí Faiche Stiabhna d’fhan sí ann le Michael Mallin. Bhí céim mar Leifteanant Foirne aice agus d’éirigh léi bheith mar Leascheannasaí sa gharastún. Tar éis an ghéillte, gabhadh í agus ba í an t-aon bhean san Éirí Amach a daoradh chun báis cé gur iomalartaíodh é sin chuig príosún saoil. Tá gach seans gur chuidigh an scannal a bhain leis an mbanaltra Sasanach Edith Cavell a chuir na Gearmánaigh chun báis in 1915 leis an gcinneadh gan an Chuntaois a mharú.⁵ Scaoileadh saor í in 1917.

In Olltoghchán 1918, toghadh mar MP í i dToghroinn Phádraig, Baile Átha Cliath. Ba í an chéad bhean í a toghadh chuig Teach Teachtaí na Breataine ach dhiúltaigh sí a suíochán a ghlacadh. Comhalta ba ea Constance den chéad

Dáil Éireann nuair a tháinig siad le chéile ar an 21 Eanáir 1919.⁶ Ba í an chéad Aire Comhaireachta ban in Éirinn (don Lucht Oibre) agus an chéad Aire Comhaireachta ban san Eoraip araon. Bhí sí an-uaigneach agus faoi dhúlagar nuair a bhásaigh a deirfiúr Eva in 1926. I rith sí agus bhuaigh sí suíochán in 1927 don Chúigiú Dáil i dtoghcheantar Bhaile Átha Cliath Theas. I Meitheamh na bliana sin, d’éirigh sí tinn agus thug a cara, an Dr Kathleen Lynn, chuig Ospidéal Sir Patrick Dun í. Bhásaigh an Chuntaois Markievicz ar an 15 Iúil 1927. Le taobh a leapa bhí a fear céile Casimir, a hiníon Maeve, a leasmhac Stanislaus agus roinnt cairde ban. Bhí sí ina lú faoi ghradam stáit sa Rotunda ach tugadh sochraid mhór phoiblí di in ionad shochraid Stáit.

Foinsí:

¹Jails and the Census <http://www.census.nationalarchives.ie/help/about19011911census.html#whatcontain>

²Seán Ó Faolain, Countess Markievicz. London Sphere Books Ltd, 1967 lch. 8

³<http://www.Census.nationalarchives.ie>

⁴Biúró na Staire Míleata: Ráiteas Finné Maud Gonne lch 21 agus 20 <http://www.bureauofmilitaryhistory.ie/reels/bmh/BMH.w50317>

⁵<http://www.irishtimes.com/opinion/faith-and-sacrifice-an-irishman-s-diary-on-edith-cavell-1.2387272>

⁶<http://www.oireachtas.ie/members-hist/default.asp?housetype=o&HouseNum=5&MemberID=298>

Foirm daonáirimh Gore Booth

CENSUS OF						
Two Examples of the mode of filling up						
FOR:						
RETURN of the MEMBERS of this FAMILY and their VISITORS, BOARDERS, SERVANTS,						
Number.	NAME AND SURNAME.		RELATION to Head of Family.	RELIGIOUS PROFESSION.	EDUCATION.	AGE (last Birthday) and SEX.
						Insert Age opposite each name:—the Ages of Males in column 6, and the Ages of Females in column 7.
Subject to the above instruction, the Name of the Head of the Family should be written first; then the names of his Wife, Children, and other Relatives; then those of Visitors, Boarders, Servants, &c.						
	Christian Name.	Surname.				
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
						7.
1	Georgia	Gore Booth	Head of family	Ch. of England	Read & write	67
2	Janet	Clifton	Visitor	Ch. of England	Read & write	22
3	Maria	Manley	grandchild	Ch. of Ireland	Read & write	9
4	James	Johnson	Servant	Ch. of Ireland	Read & write	22
5	Mary	Healey	Servant	Roman Cath.	Read & write	26
6	Lizzie	McGlothin	Servant	Ch. of Ireland	Read & write	24
7	Tom	McKeown	Servant	Roman Cath.	Read	15
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						

I hereby certify, as required by the Act 10 Edw. VII., and 1 Geo. V., cap. 11, that the foregoing Return is correct, according to the best of my knowledge and belief.

P. McKeown Signature of Enumerator.

IRELAND, 1911.

the Table are given on the other side.

M A.

No. on Form B. 1

&c., who slept or abode in this House on the night of SUNDAY, the 2nd of APRIL, 1911.

[illegible]

I believe the foregoing to be a true Return.

Signature of Head of Family.

CENSUS OF

Two Examples of the mode of filling up

FOR:

RETURN of the MEMBERS of this FAMILY and their VISITORS, BOARDERS, SERVANTS,

Number.	NAME AND SURNAME.		RELATION to Head of Family.	RELIGIOUS PROFESSION.	EDUCATION.	AGE (last Birthday) and SEX.	
	Christian Name.	Surname.				Insert Age opposite each name:—the Ages of Males in column 6, and the Ages of Females in column 7.	
						Ages of Males.	Ages of Females.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1	James	Duncan	Head of Family	Church of Ireland	Read & write	49	
2	Ellen Maria	Duncan	Wife	Church of Ireland	Read & write		49
3	Beatrice Ellenor	Duncan	Daughter	Church of Ireland	Read & write		17
4	May	Boarders	Boarder	Church of Ireland	Read & write		35
5	Casimir Dawid	Markievicz	Boarder	Roman Catholic	Read & write	37	
6	Annie	Murray	Servant	Roman Catholic	Read & write		28
7	Margaret	O'Brien	Servant	Roman Catholic	Read & write		36
8	Margaret	O'Brien	Servant	Roman Catholic	Read & write		16
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							

I hereby certify, as required by the Act 10 Edw. VII., and 1 Geo. V., cap. 11, that the foregoing Return is correct, according to the best of my knowledge and belief.

Anthony Duggan 10/1/12 Signature of Enumerator.

IRELAND, 1911.

this Table are given on the other side.

M. A.

No. on Form B. 449

&c., who slept or abode in this House on the night of SUNDAY, the 2nd of APRIL, 1911.

8. RANK, PROFESSION, OR OCCUPATION.	9. PARTICULARS AS TO MARRIAGE.				13. WHERE BORN.	14. IRISH LANGUAGE.	15. If Deaf and Dumb; Dumb only; Blind; Imbecile or Idiot; or Lunatic.
	Whether "Married," "Widower," "Widow," or "Single."	State for each Married Woman entered on this Schedule the number of:— Completed years the present Marriage has lasted. If less than one year, write "under one."	Children born alive to present Marriage. If no children born alive, write "None" in column 11.	Total Children born alive.			
State the particular Rank, Profession, Trade, or other Employment of each person. Children or young persons attending a School, or receiving regular instruction at home, should be returned as <i>Scholars</i> . [No entry should be made in the case of wives, daughters, or other female relatives solely engaged in domestic duties at home.] Before filling this column you are re- quested to read the instructions on the other side.					If in Ireland, state in what County or City; if elsewhere, state the name of the Country.	Write the word "Irish" in this column opposite the name of each person who speaks <i>Irish</i> <i>only</i> , and the words "Irish & English" opposite the names of those who can speak both languages. In other cases no entry should be made in this column.	Write the respec- tive infirmities opposite the name of the afflicted person.
Staff Officer, Teacher's Pension Office, Dublin Castle. Writer, Art Critic. Student of Drawing & Sculpture, Grove. Count (Russian Noble). Parlourmaid, Domestic Servant. Cook, Domestic Servant. Housemaid, Domestic Servant.	Married. Married. Single. Widow. Married. Single. Widow. Single.	18	2	2	Dublin City. Co. Dublin. Co. Dublin. Co. Antrim. Poland. Dublin City. King's Co. King's Co.		

I believe the foregoing to be a true Return.

James Duncan Signature of Head of Family.

An Dr Kathleen Lynn (1874-1955)

In aois 37 tráth Dhaonáireamh 1911

Seoladh Daonáirimh 1911:
9 Belgrave Road, Rathmines,
Dublin

Bhí Kathleen ina cónaí i Ráth Maonais i mBaile Átha Cliath tráth Dhaonáireamh 1911. Taifeadadh a gairm ag an am mar Dhochtúir Ginearálta agus a háit bhreithe mar Mhaigh Eo. Bhí beirt bhan eile ina gcónaí sa teach céanna. Frances Margaret Coohé, in aois 44, a bhí ina cónaitheoir sa teach agus a rugadh i bPort Láirge. Bridget Cuffe, in aois 45, a bhí ina searbhónta baile agus a rugadh i Loch Garman. Taifeadadh Kathleen Lynn agus Frances Coohé i nDaonáireamh 1911 mar bhaill d'Eaglais na hÉireann agus Caitliceach Rómhánach ab ea Margaret Coohé.

Ba de bhunadh teaghlach réasúnta saibhir í Kathleen Lynn agus cháiligh sí mar dhochtúir leighis. Ba as Maigh Eo di, agus chaith sí a saol

don ghluaiseacht sufraigéide, don cheartas sóisialta agus do shaoirse náisiúnta na hÉireann. In 1904, cháiligh sí mar Dhochtúir Teaghlaigh ó Uimh. 9 Bóthar Belgrave, Ráth Maonais. Bhí tionchar mór ag na coinníollacha uafásacha inar chónaigh a hothair uirthi, go háirithe an ráta báis naíonán an-ard (féach an tábla maidir le Rátaí Báis Naíonán, 1916 agus 2014 ar lch 31). Bhí baint aici le gluaiseacht chearta vótála na mban, tráth inar chothaigh sí cairdeas le feimíneacha Éireannacha eile ar nós an Chuntaois Markievicz, Maud Gonne McBride, Madeleine ffrench-Mullen agus Hanna Sheehy-Skeffington, agus mhair cairdeas eatarthu ar feadh a saolta. I rith Frithdhúnadh 1913, reáchtáil an Dr Lynn teach anraith leis an gCuntaois Markievicz (gaol i bhfad amach léi) agus thug sí a cuid ama agus a cuid fuinnimh chun seirbhísí leighis a cur ar fáil dóibh siúd a bhí tinn i rith an ama seo.

Bhí céim mar Chaptaen ag an Dr Lynn in Arm Cathartha na hÉireann (ICA), agus ina cáil mar Phríomhoifigeach Leighis,

d'eagraigh sí bailiú soláthar leighis agus thug sí ceachtanna i ngarchabhair.

Bhí ról lárnach aici in eachtraí Sheachtain na Cásca a thosaigh Luan Cásca an 24 Aibreán 1916. Roghnaigh Séamus Ó Conghaile Kathleen Lynn chun an Camchéachta, bratach oifigiúil an ICA, a iompar ó Halla na Saoirse chuig Ard-Oifig an Phoist mar gheall gur bean, dochtúir, Protastúnach agus sufraigéid a bhí inti agus gur léiriú a bhí inti den chineál Poblacht a theastaigh uaidh – cothromaíoch, neamhsheicteach agus bunaithe ar chothromas inscne.

Thug an Dr Lynn seirbhís i Halla na Cathrach i rith Éirí Amach na Cásca chun aire a thabhairt do na daoine gortaithe. Tar éis gur caitheadh Séan Connolly, d'fheidhmigh sí mar Oifigeach Sinsearach agus chuir sí an géilleadh i láthair nuair a ordaíodh di sin a dhéanamh. Cuireadh i bpríosún í i Sráid na Long agus ansin i bPríosún Chill Mhaighneann, áit ar roinn sí cillín le Madeleine ffrench-Mullen agus Helena Molony,

go dtí gur cuireadh chuig príosún i Sasana í. Ceadaiódh di dualgais leighis a dhéanamh in ionad a bheith i ngéibheann toisc go raibh easpa dochtúirí mar gheall ar an gCéad Chogadh Domhanda.

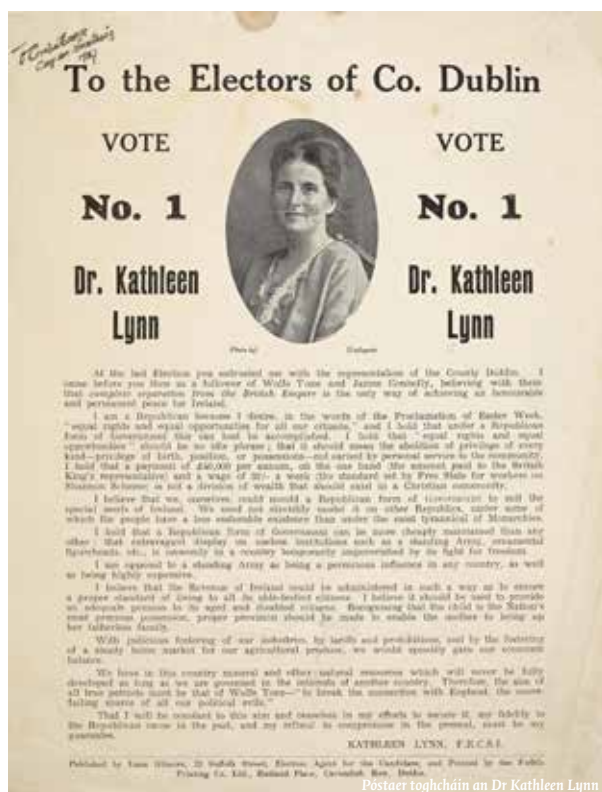
D'fhill sí ar Éirinn in 1918 agus chuaigh sí "ar a teitheadh" ach gabhadh í i dtreo dheireadh na bliana. Daoradh í lena díbirt ach tugadh cead di fanacht mar gheall go raibh ráig den fhliú in Éirinn ag an am agus bhí easpa dochtúirí ar fáil. Fuair sí féin

agus a cairde seanteach tréigthe ag 37 Sráid Charlemont. Ghlan mná Arm Cathartha na hÉireann an teach agus thug an Chuntaois Markievicz agus an Chuntaois Plunkett éadaí leapa. Sa teach seo, chuir siad cóir leighis ar othair a raibh an fliú orthu le vacsaíní a fuair Kathleen. I measc na ndaoine a fuair cóir leighis bhí Michael Stains agus Caitlín Brugha, bean Chathal Brugha.

Nuair a bhí an ráig thart, bhunaigh Kathleen Lynn agus

Madeleine ffrench-Mullen Ospidéal Naomh Ultan in 1919 san áitreabh céanna agus ba é seo an céad ospidéal chun cóir leighis a chur ar naíonáin i mBaile Átha Cliath.

Toghadh an Dr Lynn chuig an Dáil i dtoghchán 1923 ach níor ghlac sí lena suíochán. Bhásaigh sí in 1955 agus cuireadh í i Reilig Ghráinseach an Déin, Baile Átha Cliath le lánonóracha míleata.

Postaer toghcháin an Dr Kathleen Lynn

Foinsí:

<http://www.Census.nationalarchives.ie>

Biúró na Staire Míleata: Ráiteas Finné an Dr Kathleen Lynn

<http://www.bureauofmilitaryhistory.ie/reels/bmh/BMH.WS0357.pdf>

<http://www.findagrave.com/cgi-bin/fg.cgi?page=gr&GRid=31644911>

<http://www.oireachtas.ie/members/default.asp?housetype=o&HouseNum=4&MemberID=659&ConstID=77>

Foirm daonáirimh an Dr Kathleen Lynn

CENSUS OF							
Two Examples of the mode of filling up							
FOR							
RETURN of the MEMBERS of this FAMILY and their VISITORS, BOARDERS, SERVANTS							
Number.	NAME AND SURNAME.		RELATION to Head of Family.	RELIGIOUS PROFESSION.	EDUCATION.	AGE (last Birthday) and SEX.	
						Insert Age opposite each name:—the Ages of Males in column 6, and the Ages of Females in column 7.	
No Persons ABSENT on the Night of Sunday, April 2nd, to be entered here; EXCEPT those (not enumerated elsewhere) who may be out at WORK or TRAVELLING, &c., during that Night, and who RETURN HOME ON MONDAY, APRIL 3RD.		State whether "Head of Family," or "Wife," "Son," "Daughter," or other Relative; "Visitor," "Boarder," "Servant," &c.		State here the particular Religion, or Religious Denomination, to which each person belongs. [Members of Protestant Denominations are requested not to describe themselves by the vague term "Protestant," but to enter the name of the Particular Church, Denomination, or Body to which they belong.]		State here whether he or she can "Read and Write," can "Read" only, or "Cannot Read."	
Subject to the above instruction, the Name of the Head of the Family should be written first; then the names of his Wife, Children, and other Relatives; then those of Visitors, Boarders, Servants, &c.						For Infants under one year state the age in months, as "under 1 month," "1 month," "2 months," &c.	
Christian Name.		Surname.				Ages of Males.	
1.		2.		3.		4.	
5.		6.		7.		8.	
1	Kathleen	Lynn	Head of Family	Church of Ireland	Read and Write		37
2	Frances Margaret	Cooke	Boarder	Ch. of Ireland	Read and Write		44
3	Bridget	Cuffe	Servant	Roman Catholic	Read and Write		45
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							

I hereby certify, as required by the Act 10 Edw. VII., and 1 Geo. V., cap. 11, that the foregoing Return is correct, according to the best of my knowledge and belief.

James W. Byrne *1356*
Signature of Enumerator.

IRELAND, 1911.

to this Table are given on the other side.

M A.

No. on Form B. 9

&c., who slept or abode in this House on the night of SUNDAY, the 2nd of APRIL, 1911.

[illegible]

I believe the foregoing to be a true Return.

Kathleen F. Lynn Signature of Head of Family.
Y. R. C. S. I.

Kathleen Clarke, née Daly (1878-1972)

In aois 33 tráth Dhaonáireamh 1911

Seoladh Daonáirimh 1901:
No 21 Lower William Street,
Limerick¹

Ag an am a ndearnadh Daonáireamh 1901, bhí Kathleen ina cónaí i Luimneach lena huncail, seanmháthair, aintín, máthair agus ochtar siblí. Áiríodh ar thuairisceán Daonáireamh 1901 a deartháir Edward (Ned), 10 mbliana d'aois, a cuireadh chun báis ina dhiaidh sin mar gheall ar an mbaint a bhí aige le hÉirí Amach na Cásca. Dar leis an bhfoirm daonáirimh bhí sí in ann léamh agus scríobh agus labhair sí Béarla agus Gaeilge.

Seoladh Daonáirimh 1911:
59 St. Patrick's Road,
Drumcondra, Dublin¹

Ar thuairisceán Daonáireamh 1911, tugadh le fios go raibh Kathleen agus Tomás Ó Cléirigh pósta le 9 mbliana. Bhí a fear céile, Tomás, 53 bliain d'aois agus taifeadh a ghairm mar nuachtánaí agus

tobacadóir. Ba é Tomás an chéad duine a shínigh Forógra 1916. Taifeadh a leanaí mar: John (8), áit bhreithe – na Stáit Aontaithe; Tom (3), áit bhreithe – Cathair Luimnigh; agus Emmet (1), áit bhreithe – cathair Bhaile Átha Cliath.

Rugadh Kathleen Clarke, née Daly, in 1878 i gCathair Luimnigh agus tháinig sí ó theaghlach Fíniéach rathúil. Ba é a huncail John Daly, Fíniéach agus Méara Luimnigh, ceann an teaghlaigh. Chaith John Daly tréimhse sa chillín céanna, tráth, lena fear céile, Tomás Ó Cléirigh, a bhí 20 bliain níos sine ná í. Bhuail Kathleen le Ó Cléirigh nuair a scaoileadh amach as an bpríosún é agus nuair a bronnadh saoirse Chathair Luimnigh air. Cé nach ndeachaigh sé ina luí uirthi láithreach, thosaigh siad comhfhreagras.

Bhog Tomás Ó Cléirigh go Nua Eabhrac in 1898 agus in 1901 lean sí é.² Phósadar agus cheannaigh siad feirm thall ach d'fhill siad ar Bhaile Átha Cliath in 1908 lena dtriúr leanaí. D'osclaíodar siopa tobac, i dtosach ag 77 Sráid Amiens,

agus ansin ag 75A Sráid Parnell, Baile Átha Cliath³, a bhí ina áit le haghaidh gníomhaíochtaí Bhráithreachas Phoblacht na hÉireann (IRB) i ndáiríre agus bhíodh bleachtairí ina suí taobh amuigh de i gcónaí ag tabhairt faoi deara cé a bhí ag teacht agus ag imeacht.

Cé go raibh sí ina comhalta bunaithe de Chumann na mBan, níor ghlac sí páirt go díreach san Éirí Amach mar gur roghnaigh an IRB í chun dáileadh tacaíochta do theaghlaigh ghníomhaithe a chomhordú. Roghnaigh an IRB í le bheith ina feighlí ar na pleananna agus na cinntí i gcás go marófaí nó go ngabhfaí baill shinsearach agus é mar aidhm leis go gcuirfeadh sí na pleananna ar aghaidh ansin chuig na ceannairí eile.

Cuireadh fear céile Kathleen agus a deartháir Edward (Ned) Daly ar thriail agus cuireadh chun báis iad in 1916. Bhí breith anabái aici go gairid ina dhiaidh seo de bharr an strus a bhain leis na himeachtaí seo. Bhunaigh sí Ciste Cúnaimh Náisiúnta na hÉireann le cuidiú le teaghlaigh na ndaoine a maraíodh nó a cuireadh i i

bpríosún. In 1918, gabhadh í mar ghníomhaí de chuid Sinn Féin agus imtheorannáíodh i bPriosún Ban Holloway le gníomhaithe eile lena n-áirítear an Chuntaois Markievicz agus Maud Gonne MacBride. Scaoileadh saor í in 1919.

Bhí páirt ghníomhach ag Kathleen i gCogadh na Saoirse agus bhí sí ina breitheamh i gcúirteanna Shinn Féin. Bhí sí ina Teachta Dála (1921-1927) agus ina Seanadóir (1928-1936) ina dhiaidh sin.⁴ Ba í an chéad Ard-Mhéara ban ar Bhaile Átha Cliath í don tréimhse

1939-1941. D'fhág sí Éire le cónaí i Learpholl lena mac in 1965 agus bhásaigh sí ansin in 1972 in aois 94 bliain. Tugadh sochraid stáit do Kathleen Clarke agus tá sí curtha i Reilig Ghráinseach an Déin i mBaile Átha Cliath.

Kathleen Clarke agus a clann

Foinsí:

¹<http://www.Census.nationalarchives.ie>

²Seachtar Sínitheoirí an Fhorógra - Tomás Ó Cléirigh, Leabharlann Náisiúnta na hÉireann Ich 1 <http://www.nli.ie/1916/exhibition/ga/content/sevensignatories/tomclarke/index.pdf>

³16 Dead Men Anne-Marie Ryan, Mercier Press Cork pg. 48

⁴Oireactas.ie

CENSUS OF

(Two Examples of the mode of filling up this

FORM

RETURN of the MEMBERS of this FAMILY and their VISITORS, BOARDERS, SERVANTS, &c.,

Number.	NAME and SURNAME.		RELATION to Head of Family.	RELIGIOUS PROFESSION.	EDUCATION.	AGE.	
	Christian Name.	Surname.				Years on last Birth-day.	Months for Infants under one Year.
1	John	Daly	Head	R. C.	Read & write	55	
2	Margaret	Daly	Mother	R. C.	Read & write	40	
3	Ellen	Daly	Sister	R. C.	Read & write	57	
4	Catherine	Daly	Sister in Law	R. C.	Read & write	44	
5	William	Daly	Son	R. C.	Read & write	25	
6	Madge	Daly	Daughter	R. C.	Read & write	23	
7	William	Daly	Son	R. C.	Read & write	21	
8	Agnes	Daly	Daughter	R. C.	Read & write	20	
9	Laura	Daly	Daughter	R. C.	Read & write	18	
10	Charles	Daly	Son	R. C.	Read & write	16	
11	Anna	Daly	Daughter	R. C.	Read & write	14	
12	Maria	Daly	Daughter	R. C.	Read & write	12	
13	Edward John	Daly	Nephew	R. C.	Read & write	10	
14							
15							

I hereby certify, as required by the Act 63 Vic. cap. 6, s. 6 (1), that the foregoing Return is correct, according to the best of my knowledge and belief.

P. Burke

(Signature of Enumerator.)

IRELAND, 1901.

Table are given on the other side.)

A.

No. on Form B.

21

who slept or abode in this House on the night of SUNDAY, the 31st of MARCH, 1901.

SEX.	RANK, PROFESSION, OR OCCUPATION.	MARRIAGE.	WHERE BORN.	IRISH LANGUAGE.	If Deaf and Dumb; Dumb only; Blind; Imbecile or Idiot; or Lunatic.
Write "M" for Males and "F" for Females.	State the Particular Rank, Profession, Trade, or other Employment of each person. Children or young persons attending a School, or receiving regular instruction at home, should be returned as Scholars. Before filling this column you are requested to read the instructions on the other side.	Whether "Married," "Widower," "Widow," or "Not Married."	If in Ireland, state in what County or City; if elsewhere, state the name of the Country.	Write the word "Irish" in this column opposite the name of each person who speaks Irish only, and the words "Irish & English" opposite the names of those who can speak both languages. In other cases no entry should be made in this column.	Write the respective infirmities opposite the name of the afflicted person.
M	Mayor of Limerick	not married	Limerick	Irish & Eng	
F	—	Widow	Limerick	English	
F	—	not married	Limerick	Irish	
F	—	Widow	Limerick	Irish	
F	—	not married	Limerick	Irish	
F	—	not married	Limerick	Irish	
F	—	not married	Limerick	Irish	
F	Scholars	not married	Limerick	Irish	
F	Scholars	not married	Limerick	Irish	
F	Scholars	not married	Limerick	Irish	
F	Scholars	not married	Limerick	Irish	
F	Scholars	not married	Limerick	Irish	
M	Scholars	not married	Limerick	Irish	

I believe the foregoing to be a true Return.

John Wiley

(Signature of Head of Family):

Tomás Ó Cléirigh (1858-1916)

In aois 53 tráth Dhaonáireamh 1911

Seoladh Daonáirimh 1911: 59 St. Patrick's Road, Drumcondra, Dublin¹

Taifeadadh i nDaonáireamh 1911 Tomás Ó Cléirigh ina chónaí i mBaile Átha Cliath agus pósta le Kathleen ar feadh 9 mbliana. Liostaítear a leanaí mar John (8), Tom (3) agus Emmet (1) agus tugadh le fios gur nuachtánaí agus tobacadóir a bhí mar ghairm aige.

Rugadh Tomás Ó Cléirigh ar Inis Iocht in 1858. Saighdiúir a bhí ina athair in Arm na Breataine a thug seirbhís sa Chogadh Criméach. Bhog an teaghlach ina dhiaidh sin chuig an Afraic Theas áit ar chónaigh siad i mbailte garastúin éagsúla na Breataine. Nuair a bhí Tomás seacht mbliana d'aois, bhog a theaghlach chuig Co. Thír Eoghain, áir ar chas sé le John Daly, uncail leis an mbean a phósadh sé, Kathleen, agus eagraí le Bráithreachas Phoblacht na hÉireann (IRB). Bhí Ó Cléirigh páirteach san IRB chomh maith.

In 1882, in aois 24 bliain, chuaigh sé ar imirce go Meiriceá agus fad is a bhí sé ansin, chuaigh sé le Clann Na nGael. An bhliain ina dhiaidh sin, d'imigh sé go Londain mar chuid d'fheachtas buamála. Gabhadh é agus chaith sé cúig bliana déag i mbun pionós pianseirbhíse. Bhí drochthionchar ar a shláinte mar gheall ar na coinníollacha sa phríosún agus ghlac Maud Gonne agus an Cumann Tarscaoilte cás lena scaoileadh.² Bhí John Daly sa phríosún ar chúiseanna den chineál céanna. Nuair a scaoileadh saor é, bronnadh saoirse Chathair Luimnigh ar Ó Cléirigh. Bhuid sé le Kathleen Daly ag an am, a ndearna sé comhfhreagras léi nuair a bhog sé go Meiriceá arís in 1898. In 1901, lean sí go Meiriceá é agus phósadar.³ Ba é John MacBride a sheas leis ag an mbainis.

D'fhill an teaghlach ar Éirinn áir ar oscail siad siopa nuachtáin i mBaile Átha Cliath. Bhí Ó Cléirigh mar chisteoir ar an IRB agus bhí sé ina bhall den Ard-Chomhairle ó 1915.

Bhí Seán Mac Diarmada mar rúnaí an IRB agus ba iad an bheirt cairde seo na príomheagraithe taobh thiar den Éirí Amach. Nuair a bhásaigh Diarmuid Ó Donnabháin Rossa, ball bunaithe de na Finínigh, in 1915, phleanáil Ó Cléirigh sochraid ollmhór mar léiriú tacaíochta do shaoirse na hÉireann. Roghnaigh sé Pádraic Mac Piarais chun óráid a thabhairt le taobh na huaighe agus, leis na mílte Óglach i láthair, ba léir i dtion na hóráide go ndéanfaí iarracht go luath ina dhiaidh chun Poblacht na hÉireann a bhunú le hairm.

Roghnaíodh Tomás Ó Cléirigh mar chéad sínitheoir ar Fhorógra na Saoirse mar gheall ar a shinsearachta agus an méid a bhí déanta aige ar son na cúise thar na blianta. Mar bhall den Rialtas Sealadach, bhí sé ar dhuine díobh siúd a bhí in Ard-Oifig an Phoist i rith Éirí Amach na Cásca a thosaigh ar an 24 Aibreán 1916.

Tar éis sé lá de throid ag Ard-Oifig an Phoist, d'eisigh an

Piarsach an t-ordú le géilleadh Cé gur chuir Ó Cléirigh ina aghaidh seo, níor glacadh lena rún.

Tar éis an ghéillte, thug Captaen Arm na Breataine, Percival Lea-Wilson, triúir duine – Tomás Ó Cléirigh, Seán Mac Diarmada agus Ned Daly – i leataobh chun iad a chuardach. Bhí seanghortú ó urchar ag Ó Cléirigh nár chneasaigh i gceart. Bhí deacracht ag Lea-Wilson cóta Uí Chléirigh a bhaint de mar gheall ar chomh teann is a bhí sé agus dhírigh sé a lámh le fórsa, rud a d'oscail an seanchneá agus a chuir drochphian air.⁴ Chuir sé iallach ar an triúr fear iad feín a nochtadh os comhair a

gcomrádaithe, triúr banaltra san áireamh.

Thóg Lea-Wilson maide siúil Shéain Mhic Diarmada agus chuir sé iallach air an luas céanna leis na hÓglaigh eile a choinneáil agus iad ag máirseáil chuig an bpríosún. Thug captaen óg, Micheál Ó Coileáin faoi deara an chaoi ar caitheadh le príosúnaithe. Dúnmharaigh an IRA Lea-Wilson ina dhiaidh sin i gCogadh na Saoirse in 1921 i nGuaire, Contae Loch Garman, áit a raibh sé ag tabhairt seirbhíse le Constáblacht Ríoga na hÉireann.

Chaith na hÓglaigh an oíche ar thailte Ospidéal an Rotunda sular cuireadh chuig Dún

Richmond iad. Cuireadh Ó Cléirigh ar a thriail le harmchúirt agus bhí sé ar dhuine de na chéad daoine a cuireadh chun báis ar an 3 Bealtaine 1916. Bhí Kathleen Clarke ag iompar clainne le linn an Éirí Amach ach mar gheall ar an strus a bhí uirthi bhí breith anabái aici.

Ainmníodh an stáisiún traenach i nDún Dealgan in onóir Thomáis Uí Chléirigh in 1966 sa chomóradh 50 bliain ar an Éirí Amach.⁵ Tá leac cuimhneacháin in ómós Thomáis Uí Chléirigh ag suíomh a shiopa nuachtáin, siopa áise Londis Uí Ghríofa mar atá anois, atá suite ar chúinne Shráid Uí Chonaill agus Sráid Parnell.

Foinsí:

¹<http://www.Census.nationalarchives.ie>

²16 Dead men Anne-Marie Ryan, Mercier Press Cork, pg. 46

³Seachtar Sínteoirí an Fhorógra - Tomás Ó Cléirigh, Leabharlann Náisiúnta na hÉireann lch 1 <http://www.nli.ie/1916/exhibition/ga/content/sevensignatories/tomclarke/index.pdf>

⁴Biúró na Staire Míleata: Ráiteas Finné Eamon T. Dore lch 23 <http://www.bureauofmilitaryhistory.ie/reels/bmh/BMH.WS0153.pdf#page=12>

⁵<http://dundalkrailwayheritagesociety.com/pages/history.html>

CENSUS OF							
Two Examples of the mode of filling in:							
FOR							
RETURN of the MEMBERS of this FAMILY and their VISITORS, BOARDERS, SERVANTS							
Number.	NAME AND SURNAME.		RELATION to Head of Family.	RELIGIOUS PROFESSION.	EDUCATION.	AGE (last Birthday) and SEX.	
	No Persons ABSENT on the Night of Sunday, April 2nd, to be entered here; EXCEPT those (not enumerated elsewhere) who may be out at WORK or TRAVELLING, &c., during that Night, and who RETURN HOME on MONDAY, APRIL 3rd.					Insert Age opposite each name:—the Ages of Males in column 6, and the Ages of Females in column 7.	
	Subject to the above instruction, the Name of the Head of the Family should be written first; then the names of his Wife, Children, and other Relatives; then those of Visitors, Boarders, Servants, &c.						
	Christian Name.	Surname.					For Infants under one year state the age in months, as "under 1 month," "1 month," "2 months," &c.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1	Thomas J	Clarke	Head	Catholic	Read & write	53	
2	Kathleen	Clarke	Wife	"	Read & write	33	33
3	John Daly	Clarke	Son	"	Cannot Read	8	
4	Son	Clarke	Son	"	Cannot Read	3	
5	Emmet	Clarke	Son	"	Cannot Read	1 1/2	
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							

I hereby certify, as required by the Act 10 Edw. VII., and 1 Geo. V., cap. 11, that the foregoing Return is correct, according to the best of my knowledge and belief.

Thomas J. Whelan Signature of Enumerator.

in this Table are given on the other side.

M A.

No. on Form B. 59.

, &c., who slept or abode in this House on the night of SUNDAY, the 2nd of APRIL, 1911.

[illegible]

I believe the foregoing to be a true Return.

The Estate Signature of Head of Family.

Pádraic Mac Piarais (1879-1916)

In aois 31 tráth Dhaonáireamh 1911

Seoladh Daonáirimh 1911: 20.2 Harold Grange (Whitchurch, Dublin)¹

Is i nGaeilge a líon amach Pádraic Mac Piarais, mar cheann an tí, tuairisceán do Dhaonáireamh 1911. Áirítear ann a mháthair Margaret, a dheirfiúr Margaret, agus a dheartháir Liam (a cuireadh chun báis ar an 4 Bealtaine 1916) ach ní áirítear ann a dheirfiúr eile Mary Brigid.

Rugadh Pádraic Anraí Mac Piarais i mBaile Átha Cliath in 1879. Saor cloiche Sasanach a bhí ina athair James, arbh as Birmingham ó dhúchas é, agus ba as Contae na Mí a mháthair Margaret. Chuir na Bráithre Críostaí oideachas ar an bPiarsach i Rae an Iarthair, Baile Átha Cliath agus spreagadar a shuim sa Ghaeilge agus sa chultúr. Bhí sé páirteach i gConradh na Gaeilge agus dá bharr bhí cáil air i measc náisiúnach na hÉireann. Mar gheall ar a chúlra meánaicme, bhí an deis aige dul chuig an gColáiste Ollscoile, Baile Átha Cliath áit a bhfuair sé B.A. In 1900, an

bhliain chéanna a rollaigh sé mar abhcóide ag Óstaí an Rí. Glaoth chun an bharra é in 1901 ach níor ghlac sé ach le cás amháin.²

In 1908, bhunaigh Pádraic Mac Piarais Scoil Éanna i Ráth Maonais (do bhuachaillí) agus Scoil Íde (do chailíní) chun oideachas a chur ar dhaltaí go dátheangach.³ Mhúin Tomás Mac Donnchadha agus Con Colbert, a bhí ina bpearsana lárnacha san Éirí Amach, ag an scoil. Bhí siad beirt i measc na ndaoine a cuireadh chun báis i ndiaidh eachtraí Sheachtain Cásca. Bhí bunús spioradálta le náisiúnachas an Phiarsaigh agus ba Chaitliceach cráifeach é. File a bhí i Mac Piarais agus thum sé é féin i litríocht agus in ealaín ársa na hÉireann. D'fhoilsigh sé roinnt dánta, drámaí agus gearrscéalta. Ghlac sé tamall fada air dul i dtreo an antoisceachais pholaitiúil agus níos mó suime aige i náisiúnachas cultúrtha seachas polaitiúil ar dtús ar fad.

In 1910, athosclaíodh Scoil Éanna, an scoil a thosaigh sé i Ráth Maonais, i Ráth Fearnáin mar scoil chónaithe. Bhí áitreabh i bhfad níos mó agus

tailte móra ann ar an láthair nua seo. Bhí sí costasach le coimeád agus bhíodh deacrachtaí airgeadais ag lucht na scoile go minic. Rinneadh ball agus stiúrthóir ar Choiste Sealadach Óglaigh na hÉireann den Phiarsach nuair a bunaíodh iad in 1913. D'earcaigh sé roinnt daltaí agus múinteoirí ón scoil isteach san eagraíocht. "On the formation of the Rathfarnham Company (E of the IV Battalion) those of us ex-pupils still in residence in the College became members. P.H. Pearse was elected Captain and the Company was generally known afterwards as "Pearse's Own."⁴

In 1914, ar thuras go Meiriceá chun airgead a bhailiú, bhuail Mac Piarais le John Devoy agus Finínigh eile. Chuaigh sé i gcion chomh mór sin ar na Finínigh sin gur chuidigh siad leis dóthain airgead a bhailiú chun an scoil a chothabháil. Chuir siad ina luí air chomh maith tabhairt faoi poblachtachas níos radacaí. Sa bhliain céanna, thug sé cead Scoil Éanna a úsáid mar áis stórála arm agus armlóin a fuarthas i rith smuigléireacht gunnaí Bhinn Éadair agus Chill Chomhghaill.⁵ Ar an 1 Lúnasa

1915, d'iarr Tomás Ó Cléirigh ar an bPiarsach óráid a thabhairt ag sochraid Dhiarmaid Ó Donnabháin Rosa, comhalta bunaithe na bhFíneach. Thug sé óráid ag an sochraid a spreag go leor daoine:

"The Fools, the Fools, the Fools! – They have left us our Fenian dead – And while Ireland holds these graves, Ireland unfree shall never be at peace."

Pádraic Mac Piarais, Reilig Ghlas Naíon, an 1 Lúnasa 1915.⁶

Bhí an Piarsach an-uaimhianach i mBráithreachas Phoblacht na hÉireann agus ba dhuine den dream ard ann é, agus ról lárnach aige i bpleanáil an Éirí Amach. Bhain an dé-olaíocht a bhí ag Pádraic Mac Piarais le híobair fola ar son chúis náisiúntacht na hÉireann agus d'éirigh leis seo a scaipeadh i measc a chomhchealgairí eile, Seán Mac Diarmada agus Séamus Ó Conghaile. D'oibrigh an Piarsach go dlúth le Tomás Ó Cléirigh san IRB agus roghnaigh Ó Cléirigh é le bheith ina urlabhraí don Éirí Amach.

Leag Mac Piarais amach pleananna rúnda d'Óglaigh na hÉireann timpeall na tíre do Dhiarmuid Lynch a bhí san IRB, ag tús Eanáir 1916 ag Scoil Éanna: "These Brigades were to occupy on the Volunteer manoeuvres which had been decided on for the Easter week-end, viz.: Cork to hold the County to the south of the Biggeragh mountains - left flank contacting the Kerry Brigade which was to extend eastwards from Tralee; Limerick was to contact the Kerry men on the south and those of Limerick - Clare - Galway to the north. Limerick, Clare and Galway

were "to hold the line of the Shannon to Athlone."⁷

Bhí Pádraic Mac Piarais freagrach go príomha as an Forógra a dhréachtú agus léigh sé amach é ar chéimeanna Ard-Oifig an Phoist ar Luan Cásca an 24 Aibreán 1916. "Pearse was not really a military man, although he was able to carry men with him by his eloquence and poetic temperament."⁸ Cé gurbh é Mac Piarais an tArdcheannasaí, ba é Ó Conghaile a thug na horduithe do na reibiliúnaithe. Tar éis sé lá ag troid ag Ard-Oifig an Phoist, d'eisigh an Piarsach an t-ordú le géilleadh. Mar aon le Elizabeth O'Farrell, thug sé an géilleadh foirmiúil don Ghinearál Lowe ag barr Shráid an Mhúraigh.

"In order to prevent the further slaughter of Dublin citizens, and in the hope of saving our followers, now surrounded and hopelessly outnumbered, the members of the Provisional Government present at Headquarters have agreed to an unconditional surrender, and the commandants of the various districts in the city and country will order their commands to lay down arms". – P.H. Pearse, an 29 Aibreán 1916.⁹

Ag a Armchúirt ar an 2 Bealtaine, d'admhaigh sé gur Cheannfort-Ghinearál i gceannas ar Fhórsa Poblacht na hÉireann agus Uachtarán an Rialtais Shealadaigh a bhí ann. Cuireadh Pádraic Mac Piarais chun báis le scuad lámhaigh ar an 3 Bealtaine 1916 i bPríosún Chill Mhaighneann, agus é ar duine de na chéad daoine a cuireadh chun báis. Bhí sé ag feadaíl ar feadh an bhealaigh chuig clós Chill Mhaighneann

agus aghaidh á thabhairt ar an mbás aige.¹⁰

Rugadh Pádraic agus a dheartháir Uilliam ar Great Brunswick Street i mBaile Átha Cliath agus athainmníodh é seo in 1926 mar Shráid an Phiarsaigh chun onóir a léiriú dóibh. Tá Bóithre an Phiarsaigh i roinnt áiteanna, lena n-áirítear Baile Féitheán i gCorcaigh, (ina bhfuil Plás agus Cearnóg an Phiarsaigh chomh maith). Tá roinnt clubanna agus páirceanna imeartha sa Chumann Lúthchleas Gael ainmnithe in ómós do Phádraic nó a dheartháir: CLG Na Piarsaigh i gCorcaigh agus i Luimneach; Cumann Lúthchleas Gael Pádraig Pearses, Baile Mhic an Bhaird-Goirtín; agus Staid an Phiarsaigh, Bóthar na Trá, Gaillimh. Athainmníodh Stáisiún Rae an Iarthair mar Stáisiún na bPiarsach in 1966 in onóir deartháireacha Mhic Phiaraís.

Músaem na bPiarsach atá i

Scoil Éanna anois, iarscoil Phádraic Mac Piarais, arna bhainistiú ag Oifig na nOibreacha Poiblí. Thug a dheirfiúr Margaret do mhuintir na hÉireann é tar éis a báis in 1968.

hÉireann sa 20^ú haois. Tá an lámhscríbhinn dá óráid i Músaem na bPiarsach, Ráth Fearnáin, Baile Átha Cliath.

Inniu, breathnaítear ar óráid sochraide an Phiarsaigh mar cheann de na hóráidí ba thábhachtaí i stair na

TEAGHLACH Mhic PHiARAIS: MARY BRIGÍD NÍc PHiARAIS, PÁDRAIC MAC PIARAIS, MARGARET NÍc PHiARAIS, ALFRED MCLOUGHLIN (NIA), MARGARET BRADY (COL CEATHRAR) AGUS MARGARET MARY NÍc PHiARAIS

LIAM AGUS PÁDRAIC MAC PIARAIS

Foinsí:

1. <http://www.Census.nationalarchives.ie>
2. <http://pearsemuseum.ie/ga/patrick-pearse/>
3. <http://www.Census.nationalarchives.ie/exhibition/dublin/education.html>
4. Biúró na Staire Míleata: Ráiteas Finné Feargus (Frank) de Búrca lch 2
<http://www.bureauofmilitaryhistory.ie/reels/bmh/BMH.WSo694.pdf#page=2>
5. 16 Dead Men, Anne-Marie Ryan, Mercier Press, Corcaigh, lch 32
6. Biúró na Staire Míleata: Ráiteas Finné Diarmuid Lynch lch 3
<http://www.bureauofmilitaryhistory.ie/reels/bmh/BMH.WSo209.pdf#page=4>
7. Biúró na Staire Míleata: Ráiteas Finné Diarmuid Lynch lch 8
<http://www.bureauofmilitaryhistory.ie/reels/bmh/BMH.WSo004.pdf#page=10>
8. Biúró na Staire Míleata: Ráiteas Finné Miss Madge Daly lch 4
<http://www.bureauofmilitaryhistory.ie/reels/bmh/BMH.WSo209.pdf#page=5>
9. Biúró na Staire Míleata: Ráiteas Finné an Ath. Oir. Aloysius, Séiplíneach le Ceannairí Óglaigh na hÉireann, 1916. lch 27
<http://www.bureauofmilitaryhistory.ie/reels/bmh/BMH.WSo200.pdf#page=27>
10. <http://www.irishtimes.com/culture/heritage/pearse-whistled-as-he-came-out-of-his-cell-diary-of-a-1916-executioner-1.1885073>

CENSUS OF							
Two Examples of the mode of filling up.							
FOR:							
RETURN of the MEMBERS of this FAMILY and their VISITORS, BOARDERS, SERVANTS,							
Number.	NAME AND SURNAME.		RELATION to Head of Family.	RELIGIOUS PROFESSION.	EDUCATION.	AGE (last Birthday) and SEX.	
	<p>No Persons absent on the Night of Sunday, April 2nd, to be entered here; EXCEPT those (not enumerated elsewhere) who may be out at WORK or TRAVELLING, &c., during that Night, and who RETURN HOME ON MONDAY, APRIL 3RD.</p> <p>Subject to the above instruction, the Name of the Head of the Family should be written first; then the names of his Wife, Children, and other Relatives; then those of Visitors, Boarders, Servants, &c.</p>		<p>State whether "Head of Family," or "Wife," "Son," "Daughter," or other Relative; "Visitor," "Boarder," "Servant," &c.</p>	<p>State here the particular Religion, or Religious Denomination, to which each person belongs.</p> <p>[Members of Protestant Denominations are requested not to describe themselves by the vague term "Protestant," but to enter the name of the Particular Church, Denomination, or Body to which they belong.]</p>	<p>State here whether he or she can "Read and Write," can "Read" only, or "Cannot Read."</p>	<p>Insert Age opposite each name:—the Ages of Males in column 6, and the Ages of Females in column 7.</p> <p>For Infants under one year state the age in months, as "under 1 month," "1 month," "2 months," &c.</p>	
	Christian Name.	Surname.				Ages of Males.	Ages of Females.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1	Páipar	Mac Páipar	Ceann	Cathóic	Uiréan, 7 Sín	31	
2	Máiréad	Mic Páipar	Máiréad	"	"	51	
3	Máiréad	Mic Páipar	Seán	"	"	32	
4	William	Mac Páipar	Seán	"	"	29	
5	William	Mac Páipar	Seán	"	"	22	
6	Máiréad	Mac Páipar	Seán	"	"	40	
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							

I hereby certify, as required by the Act 10 Edw. VII., and 1 Geo. V., cap. 11, that the foregoing Return is correct, according to the best of my knowledge and belief.

Patrick MacPáipar Signature of Enumerator.

this Table are given on the other side.

VI A.

No. on Form B. 20

&c., who slept or abode in this House on the night of SUNDAY, the 2nd of APRIL, 1911.

[illegible]

I believe the foregoing to be a true Return.

Pānām Proprietor (Signature of Head of Family).

Séamus Ó Conghaile (1868-1916)

In aois 32 tráth Dhaonáireamh 1901

In aois 43 tráth Dhaonáireamh 1911

Seoladh Daonáirimh 1901:
54.3 in Pimlico (1-24; 36-77)
(Merchants Quay, Dublin)¹

Taifeadtar ar thuairisceán Daonáireamh 1901 do Shéamus Ó Conghaile go raibh sé 32 bliain agus áirítear air a bhean chéile Lillie a bhí 33 bliain d'aois. Bhí cúigear leanaí liostaithe ag Séamus agus Lillie ar an bhfoirm daonáirimh: Mona (9), Nora (8), Ina Mary (4), Maria Elizabeth (2) agus Roderic a bhí 1 mhí d'aois. Taifeadadh gairm Uí Chonghaile mar Chló-eagraí Printéara agus luaigh sé Co. Mhuineacháin mar áit bhreithe. Tá Lillie liostaithe mar bhall d'Eaglais na hÉireann agus an chuid eile den teaghlach mar Chaitlicigh Rómhánacha. Thiontaigh Lillie ar an gCaitliceachas tar éis gur cuireadh Ó Conghaile chun báis.

Seoladh Daonáirimh 1911:
70 Lotts Road, South
(Pembroke West, Dublin)¹

Taifeadtar ar thuairisceán Daonáireamh 1911 go raibh Séamus Ó Conghaile 43 bliain d'aois, (cé go ndúirt sé go raibh sé 32 ar Dhaonáireamh 1901). Áirítear ar an tuairisceán seo a bhean chéile Lillie (43) agus a leanaí Nora (18), Aileen (16), Ina (14), Moira (12), Roderic (10) agus Fiona 4 bliana. Liostaíodh Nora mar ghúnadóir. Bhí an scoil fágtha ag Aileen agus Ina ach ní raibh aon ghairm luaite. Bhí Moira agus Roderic ar scoil agus ní raibh Fiona ar scoil go fóill. Taifeadtar gur rugadh seachtar clainne do Lillie Connolly, a raibh seisear díobh beo tráth an Daonáirimh (bhásaigh Mona go tragóideach in 1903). Ba é an ghairm a luadh do Shéamus ná Eagraí Náisiúnta don Pháirtí Sóisialach.

Rugadh Séamus Ó Conghaile in Cowgate i nDún Éideann (cé go ndúirt sé ar an Daonáireamh gur rugadh i Muineachán é) le heisimircigh Éireannacha. Bhí a theaghlach an-bhocht. Bhí deartháir níos sine, John, ag Séamus Ó Conghaile, a bhí mór le rá sa pholaitíocht áitiúil i nDún Éideann. Bhíothas ag ceapadh go ndéanfadh John go maith sa pholaitíocht ach

chuaigh sé isteach in Arm na Breataine mar fhear óg agus cailleadh é timpeall Meitheamh 1916, agus cuireadh le onóracha míleata na Breataine.²

D'fhág Séamus Ó Conghaile an scoil go luath agus chuaigh sé isteach in Arm na Breataine. Bhí sé lonnaithe mar shaighdiúir i mBaile Átha Cliath ar feadh seacht mbliana ina dhiaidh sin. Bhuail sé le Lillie Reynolds agus phósadar in Albain in 1890. Bhí sé páirteach in eagraíochtaí Sóisialacha na hAlban ach bhí teaghlach óg aige agus theastaigh uaidh pá a thuilleamh. Bhí rúnaí á lorg ag Cumann Sóisialach Bhaile Átha Cliath agus mar sin bhog sé féin agus a theaghlach go Baile Átha Cliath. Is anseo a bhunaigh Ó Conghaile an Páirtí Sóisialach Poblachtach.

Ba iad daoine den lucht oibre formhór an daonra i mBaile Átha Cliath ag an am ach bhí líon ard dífhostaíochta ann. Bhí pá íseal dóibh agus chónaigh go leor den daonra i dtionóntáin ina raibh na coinníollacha an-dona. Léirigh an Conghaileach a dhearcadh mar seo - "We have a right to live; a right to be fed if we can't work".³ Chreid sé go raibh

dhá ghné ag baint leis an troid ar son saoirse na hÉireann, an ghné náisiúnta agus an ghné shóisialta. Tráth Dhaonáireamh 1901, bhí an Conghaileach agus a theaghlach ina gcónaí i dtionóntán agus iad an-bhocht go deo. Ba é seo a spreag é le bogadh go Meiriceá in 1903 chun saol níos fearr a bhaint amach dá theaghlach.

I Meiriceá, bhí sé páirteach i ngrúpaí sóisialacha agus d'fhoilsigh sé an leabhar *Labour in Irish History*.⁴ D'fhan a theaghlach mar a bhí siad go dtí go bhfuair sé post. Nuair a bhí teach agus post faighte aige, sheol sé ticéid abhaile don turas chuig a theaghlach in Éirinn. An lá sular seol siad go Meiriceá, áfach, bhásaigh an iníon ba shine aige, Mona, go tragóideach, nuair a chuaigh a naprún trí thine. Chuala an Conghaileach an scéala seo don chéad uair nuair a chuaigh sé chun a theaghlach a bhailiú ag Ellis Island.

D'oibrigh Ó Conghaile le cúrsaí árachais do na monarchana éadaí i Meiriceá ach tháinig meath ar a chuid gnó agus fuair sé post ag Singer an lucht déanta meaisíní fuála ar feadh píosa sular bhog sé chuig na Bronx le hoibriú le Industrial Workers of the World.⁵ Fad is a bhí sé i Meiriceá, bhí comhfhreagras ag an gConghaileach le William O'Brien, ceardchumannaí i mBaile Átha Cliath, a choinneáil ar an eolas é maidir lena raibh ag tarlú in Éirinn. D'éirigh le O'Brien dóthain airgead a bhailiú ionas go bhféadfadh an teaghlach filleadh ar Éirinn in 1910.

In Éirinn, ba é an Conghaileach

crann taca ag an sóisialaí aitheanta James Larkin a bhí i mbun ar mhaithe le cearta oibrithe. D'oibrigh sé mar eagraí Bhéal Feirste do Cheardchumann Oibrithe Iompair agus Ilsaothair na hÉireann. Mar gheall nár fhéad sé dhá theach a choinneáil lena phá mar oifigeach ceardchumainn, b'éigean dó a theaghlach a thabhairt leis go bhruach an Lagáin. Cé gur i mBéal Feirste a bhí sé lonnaithe, glaoth air chun cúnamh a thabhairt i ndíospóidí trádála ar fud na hÉireann, agus d'éirigh leis i stailc na n-oibrithe dua in 1911 nuair a fuair sé téarmaí fabhracha do na fir.

Fuair a bheirt iníonacha ba shine Nora agus Ina obair agus ba chuidiú í sin leo ó thaobh cúrsaí airgeadais de. I rith an ama sin, bhuail Ó Conghaile le Winnie Carney i mBéal Feirste a bhí ina gníomhaí le Ceardchumann Oibrithe Teicstíle na hÉireann agus a bheadh mar rúnaí pearsanta aige ina dhiaidh sin, agus a thug cúnamh i rith Éirí Amach na Cásca.

Thaisteal an Conghaileach go Baile Átha Cliath le cuidiú le Larkin i rith na hOllstailce in 1913. Gabhadh é agus cuireadh chuig príosún Mhuinseo é. Fad is a bhí sé ansin, ghlac sé le modhanna na sufraigéidí agus thug sé faoi stailc ocrais le troid ar son a chearta agus saoirse cainte, an chéad fhear in Éirinn chun sin a dhéanamh. Socraíodh go bhfanfadh sé i dteach na Cuntaoise Markievicz i Ráth Maonais nuair a scaoileadh saor é, le go bhféadfadh sí aire a thabhairt dó nó go mbeadh sé ina shláinte arís.

Chuidigh Séamus Ó Conghaile chun Arm Cathartha na hÉireann a bhunú le cuir ar chumas na bhfear a bhí frithdhúnta iad féin a chosaint in aighnis leis na póilíní agus chun dul i ngleic leis na tionchair a chuirfeadh lagmhisneach ort mar thoradh ar an difhostaíocht trí roinne comhdhlúthú agus díocas a thabhairt dóibh.⁶ Feimineach tiomanta a bhí in Ó Conghaile chomh maith agus scaoileadh isteach in Arm Cathartha na hÉireann mná a raibh sé de chumas acu an chéim agus an dualgas céanna le fir a bhaint amach. Bhí an ghluaiseacht polaitiúil i bpáirt, sóisialta i bpáirt agus míleata i bpáirt.

In 1916, bhuail ceannairí Bhráithreachas Phoblacht na hÉireann (an IRB), lena n-áirítear Tomás Ó Cléirigh agus Pádraic Mac Piarais, le Séamus Ó Conghaile agus thángthas ar chomhaontú chun éirí amach a sheoladh faoi Cháisc 1916.

Comhthoghadh Séamus Ó Conghaile ar Chomhairle Mhíleata an IRB. Nuair a tharla Éirí Amach na Cásca ar an 24 Aibreán 1916, bhí Ó Conghaile ina Cheannfort ar Bhriogáid Bhaile Átha Cliath agus stiúir sé oibríochtaí míleata. Bhí ionchor aige le hábhar an Fhoróra a dhreachtáigh an Píarsach, go háirithe na hidéil sóisialacha, feimineacha agus chothromaíocha.

Bhí teaghlach Uí Chonghaile ina gcónaí i mBéal Feirste ag an am, ach díreach roimh an éirí amach dhíol a bhean Lillie an teach a bhí acu agus bhog sí an teaghlach chuig

teach na Cuntaoise Markievicz i Ráth Maonais ar feadh tamaill. Domhnach Cásca, an 23 Aibreán 1916, reáchtáladh cruinniú ag Halla na Saoirse. Tháinig Pádraic Mac Piarais chuig iníonacha Uí Chonghaile le cóipeanna den Fhorógra. Ba iad na chéad mná iad chun é a léamh. Theastaigh uaidh go gcuirfidís de ghlanmheabhair é, ionas go bhféadfaidís a rá le hÓglaigh na hÉireann ó Thuaidh go díreach céard a bhí ann agus go léifí os comhair Ard-Oifig an Phoist é ag 12 an lá sin. Ní thabharfadh sé cóip scríofa dóibh toisc go mbeadh sé róchontúirteach. Cuireadh iníonacha Uí Chonghaile, Nora agus Ina, ó Thuaidh ina dhiaidh sin, áit a raibh siad chun cúnamh a thabhairt chun na hÓglaigh a shlógadh, toisc gur saoire bainc a bhí i Luan Cásca agus an Máirt ansin.⁷

Le linn an Éirí Amach, bhí an Conghaileach lonnaithe in Ard-Oifig an Phoist. Cé gurbh é Mac Piarais an tArdcheannasaí, ba é Ó Conghaile a thug na horduithe do na reibiliúnaithe, agus an Piarasach ina óráidí agus ina bholscaire go príomha. “I remember Commandant Connolly coming around on this day to inspect our positions. He inspired us with great confidence by the cool calm attitude he adapted to the firing all around. He was a grand character and did everything he could for the comfort of his men”.⁸

Gortaíodh Ó Conghaile go dona sa troid agus nuair a tháinig an géilleadh, bhí a fhios aige cad a bhí i ndán dó. “There is no hope for me; all those who signed the proclamation will be shot”.⁹

Tar éis an ghéillte, cúisíodh le triail armchúirte é agus daoradh

chun báis é le scuad lámhaigh. Ba iad na focail dheiridh a labhair sé “I will say a prayer for all brave men who did their duty according to their lights”.¹⁰

Ar an 12 Bealtaine 1916, tugadh chuig clós Phríosún Chill Mhaighneann é ar shínteán, ceanglaíodh le cathaoir é agus cuireadh chun báis é. Is sa reilig mhíleata ag Cnoc an Arbhair a cuireadh ceithre dhuine dhéag de na ceannairí a cuireadh chun báis in éirí amach 1916, Séamus Ó Conghaile ina measc. Tá dealbh de Shéamus Ó Conghaile taobh amuigh de Halla na Saoirse i mBaile Átha Cliath, oifigí an cheardchumainn SIPTU. Tá Stáisiún Traenach Uí Chonghaile ainmnithe ina onóir.

Foinsí:

¹ <http://www.Census.nationalarchives.ie>

² Biúró na Staire Míleata: Ráiteas Finné Ina Heron, iníon le Séamus Ó Conghaile lch 1 <http://www.bureauofmilitaryhistory.ie/reels/bmh/BMH.WS0919.pdf#page=1>

³ Biúró na Staire Míleata: Ráiteas Finné Ina Heron, iníon le Séamus Ó Conghaile lch 24 <http://www.bureauofmilitaryhistory.ie/reels/bmh/BMH.WS0919.pdf#page=1>

⁴ Ireland Since the Famine F.S. Lyons pg. 285

⁵ Biúró na Staire Míleata: Ráiteas Finné Ina Heron, iníon le Séamus Ó Conghaile lch 40 <http://www.bureauofmilitaryhistory.ie/reels/bmh/BMH.WS0919.pdf#page=1>

⁶ Leabharlann Náisiúnta na hÉireann. www.nli.ie/1916/exhibition/ga/content/sevensignatories/jamesconnolly/index.pdf

⁷ Biúró na Staire Míleata: Ráiteas Finné William O'Brien, a bhí ina Stiúrthóir ina dhiaidh sin ar an mBanc Ceannais agus ina theachta de Dháil Éireann lgh 2&3 <http://www.bureauofmilitaryhistory.ie/reels/bmh/BMH.WS1766.pdf>

⁸ Biúró na Staire Míleata: Ráiteas Finné Feargus (Frank) de Búrca lch 13 <http://www.bureauofmilitaryhistory.ie/reels/bmh/BMH.WS0694.pdf#page=29>

⁹ Biúró na Staire Míleata: Ráiteas Finné an Ath. Oir. Aloysius, O.F.M. Cap., Séiplíneach le Ceannairí Óglaigh na hÉireann, 1916 lch 18 <http://www.bureauofmilitaryhistory.ie/reels/bmh/BMH.WS0200.pdf#page=18>

¹⁰ Biúró na Staire Míleata: Ráiteas Finné Ina Heron, iníon le Séamus Ó Conghaile lch 103 <http://www.bureauofmilitaryhistory.ie/reels/bmh/BMH.WS0919.pdf#page=1>

Ábhar tagartha eile maidir le páirtithe in Éirí Amach 1916:

Leabharlann Náisiúnta na hÉireann <http://www.nli.ie/1916/exhibition/ga/>

<http://www.tcd.ie/Library/1916/two-girls-in-silk-kimonos/>

<http://www.findagrave.com/cgi-bin/fg.cgi?page=gr&GRid=31644911>

CENSUS OF

(Two Examples of the mode of filling up this

FORM

RETURN of the MEMBERS of this FAMILY and their VISITORS, BOARDERS, SERVANTS, &c.,

Number.	NAME and SURNAME.		RELATION to Head of Family.	RELIGIOUS PROFESSION.	EDUCATION.	AGE.	
	Christian Name.	Surname.				Years on last Birthday.	Months for Infants under one Year.
	<small>No Persons ABSENT on the night of Sunday, March 31st, to be entered here: EXCEPT those (not enumerated elsewhere) who may be out at WORK or TRAVELLING, &c., during that Night, and who RETURN HOME ON MONDAY, APRIL 1st.</small> <small>Subject to the above instruction, the Name of the Head of the Family should be written first; then the names of his Wife, Children, and other Relatives; then those of Visitors, Boarders, Servants, &c.</small>		<small>State whether "Head of Family," or "Wife," "Son," "Daughter," or other relative; "Visitor," "Boarder," "Servant," &c.</small>	<small>State here the particular Religion, or Religious Denomination, to which each person belongs. (Members of Protestant Denominations are requested not to describe themselves by the vague term "Protestant," but to enter the name of the Particular Church, Denomination, or Body, to which they belong.)</small>	<small>State here whether he or she can "Read and Write," can "Read" only, or "Cannot Read."</small>		
1	James	Bannally	Head	Roman Catholic	Read & Write	32	
2	Jillie	Bannally	Wife	Church of Ireland	Read & Write	33	
3	Maria	Bannally	Daughter	Roman Catholic	Read	9	
4	Maria	Bannally	Daughter	Roman Catholic	Read	8	
5	Sibben Tilla	Bannally	Daughter	Roman Catholic	Read	6	
6	Miss Mary	Bannally	Daughter	" " "	Cannot Read	4	
7	Maria Elizabeth	Bannally	Daughter	" " "	Cannot Read	2	
8	Robert James	Bannally	Son	" " "	Cannot Read		1
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							

I hereby certify, as required by the Act 63 Vic. cap. 6, s. 6 (1), that the foregoing Return is correct, according to the best of my knowledge and belief.

Peter P. O'Reilly

(Signature of Enumerator.)

IRELAND, 1901.

Table are given on the other side.)

A.

No. on Form B. 54

who slept or abode in this House on the night of SUNDAY, the 31st of MARCH, 1901.

[illegible]

I believe the foregoing to be a true Return.

James Connally (Signature of Head of Family).

CENSUS OF

Two Examples of the mode of filling up

FOR

RETURN of the MEMBERS of this FAMILY and their VISITORS, BOARDERS, SERVANTS

Number.	NAME AND SURNAME.		RELATION to Head of Family.	RELIGIOUS PROFESSION.	EDUCATION.	AGE (last Birthday) and SEX.					
	<p><i>No Persons absent on the Night of Sunday, April 2nd, to be entered here; EXCEPT those (not enumerated elsewhere) who may be out at WORK or TRAVELLING, &c., during that Night, and who RETURN HOME ON MONDAY, APRIL 3RD.</i></p> <p><i>Subject to the above instruction, the Name of the Head of the Family should be written first; then the names of his Wife, Children, and other Relatives; then those of Visitors, Boarders, Servants, &c.</i></p>					<p>Insert Age opposite each name:—the Ages of Males in column 6, and the Ages of Females in column 7.</p> <p>For Infants under one year state the age in months, as "under 1 month," "1 month," "2 months," &c.</p>					
								Christian Name.	Surname.	Ages of Males.	Ages of Females.
1	James	Bannally	Head	Roman Catholic	Read & Write	43					
2	Lillie	Bannally	Wife	Church of Ireland	Read and Write	43					
3	Martha M.	Bannally	Daughter	Roman Catholic	Read and Write		18				
4	Aileen L.	Bannally	Daughter	Roman Catholic	Read and Write		16				
5	Maie Mary	Bannally	Daughter	Roman Catholic	Read and Write		14				
6	Maria E.	Bannally	Daughter	Roman Catholic	Read and Write		12				
7	Richard J.	Bannally	Son	Roman Catholic	Read & Write	10					
8	Fiona A.	Bannally	Daughter	Roman Catholic			4				
9											
10											
11											
12											
13											
14											
15											

I hereby certify, as required by the Act 10 Edw. VII., and 1 Geo. V., cap. 11, that the foregoing Return is correct, according to the best of my knowledge and belief.

Thomas C. Simpson Signature of Enumerator.

Buíochas

Ba mhaith leis an bPríomh-Oifige Staidrimh aitheantas a thabhairt don chúnamh agus comhoibriú a fuarthas ó na daoine agus na heagraíochtaí seo a leanas agus an foilseachán seo á chur i dtoll a chéile:

Helen Maxwell, Aonad Staidrimh, An Roinn Oideachais agus Scileanna

An Dr William Murphy, Institiúid Oideachais Mater Dei, Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath

Mary Lombard agus foireann go léir na Cartlainne i gColáiste na hOllscoile, Corcaigh

Sinéad McCool, Paul Turnell agus Brendan Ryan

Biúró na Staire Míleata, An Chartlann Mhíleata, Dún Chathail Bhrugha

Catriona Crowe agus Ann Byrne, An Chartlann Náisiúnta

Bernie Metcalfe agus James Harte, Leabharlann Náisiúnta na hÉireann

Nora Thornton agus Keith Murphy, An Chartlann Grianghrafadóireachta Náisiúnta, Leabharlann Náisiúnta na hÉireann

Niamh McCabe agus Anna Rowland, Cumann Ríoga Ársaíochta na hÉireann

As cead a thabhairt chun na grianghraif a atáirgeadh, ba mhaith leis an bPríomh-Oifig Staidrimh aitheantas a thabhairt dóibh seo a leanas:

Leabharlann Náisiúnta na hÉireann

An Chartlann Grianghrafadóireachta Náisiúnta

Cumann Ríoga Ársaíochta na hÉireann

David Lester

Paul Molony

Cartlann Mhíleata na Breataine

An Leabharlann Grianghrafadóireachta, Cartlann Náisiúnta na Ríochta Aontaithe

Cé go ndearnadh gach iarracht lena chinntiú go ndearnadh teagmháil le sealbhóirí cóipchirt go léir na ngrianghraf arna úsáid san fhoilseachán seo, má tá aon sealbhóir a ndearnamar dearmad air/uirthi trí thimpiste bheimis sásta na socruithe iomchuí a dhéanamh a luaithe agus is féidir.

Ba mhaith le foireann Tionscadail 1916 na Príomh-Oifige Staidrimh buíochas a ghlacadh as cúnamh agus comhoibriú chomhaltaí foirne na hOifige, go háirithe:

Caroline Barrett
Barra Casey
Michael Connolly
Dermot Corcoran
Paul J Crowley
Paul M Crowley
Noreen Dorgan
Colm Hassett
James Hegarty
Maura Horgan
John Kelleher
Tim Linehan
Brendan Murphy
Aileen O'Carroll
Mary O'Connell
Brian Walsh

Baill d'fhoireann Thionscadal 1916 na Príomh-Oifige Staidrimh:

Moira Buckley
Helen Cahill
Sharon Coleman
Lucy Fallon-Byrne
Colman Flynn
Lorraine Horgan
Ken Kennedy
David Lester
Olivia Lucey
Eoin McCuirc
Aeidín Sheppard
Rosaleen White

An leagan Gaeilge den leabhrán seo curtha
in eagar ag Emmet Ó Fatharta, Oifigeach
Gaeilge na Príomh-Oifige Staidrimh

Halla Bedford, Caisleán Bhaile Átha Cliath

